ئابدۇللەھەد ئۆمەر قۇتلۇق

99 ئىسىمنىڭ ئىزاھاتى

شَرْحُ الْاَسْمَاءِ الْحُسْنٰى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

99 ئىسىمنىڭ ئىزاھاتى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

شَرْحُ الْاَسْمَاءِ الْحُسْنٰى

99 ئىسىمنىڭ ئىزاھاتى

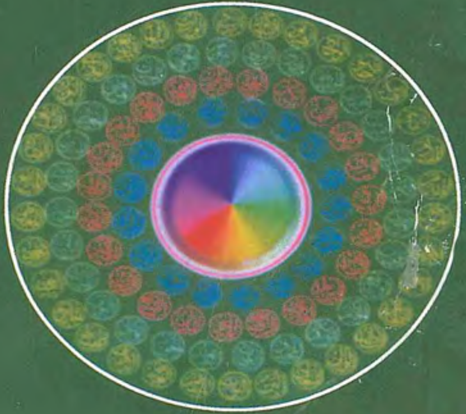

ISBN 7-228-07639-7

ISBN 7－228－07639－7
H.577（维文） 定价：12.00元

www.uyghurkitap.com

ألا بِذِكْرِاللهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ!

ئاللاھنىڭ ئىسىم - سۈپەتلىرى توغرىسىدا

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھنىڭ 99 ئىسىم - سۈپىتى بار كىمكى (مەنىسىنى چۈشىنىپ) يادقا ئالسا، جەننەتكە كىرىدۇ.» ــ سەھىھۇلبۇخارى، سەھىھۇلمۇسلىم، جامىئۇت تىرمىزى، سۇنەنۇ ئىبنى ماجە، مۇسنەدۇ ئەھمەد، سەھىھ ئىبنى ھىببان، سۇنەنۇلھاكىم ۋە سۇنەنۇلبەيھەقىدىن ئېلىندى.

ئابدۇلئەھەد ئەمىر قۇتلۇق

99 ئىسمىنىڭ ئىزاھاتى

(ئابدۇ بىلەن باشلىنىدىغان ئىسىملارنىڭ ئىزاھاتى)

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

مۇندەرىجە

كىرىش سۆز.......................................1

ئىسىملارنىڭ ئەرەبچە ئوقۇلۇشى...........................1

ئىسىملارنىڭ ئۇيغۇرچە ئوقۇلۇشى..........................1

1. أَللهُ (ئەللاھۇ) 1

2. أَلرَّحْمنُ (ئەررەھمانۇ)....................................3

3. أَلرَّحِيْمُ (ئەررەھىيمۇ).....................................4

4. أَلْمَلِكُ (ئەلمەلىكۇ).......................................5

5. أَلْقُدُّوْسُ (ئەلقۇددۇسۇ)..................................... 6

6. أَلسَّلاَمُ (ئەسسەلامۇ).....................................7

7. أَلْمُؤْمِنُ (ئەلمۇئمىنۇ).....................................8

8. أَلْمُهَيْمِنُ (ئەلمۇھەيمىنۇ)..................................8

9. أَلْعَزِيْزُ (ئەلئەزىيزۇ)......................................9

www.uyghurkitap.com

10. اَلْجَبَّارُ (ئەلجاببارۇ) 10

11. اَلْمُتَكَبِّرُ (ئەلمۇتەكەببىرۇ) 11

12. اَلْخَالِقُ (ئەلخالىقۇ) 12

13. اَلْبَارِئُ (ئەلبارىئۇ) 13

14. اَلْمُصَوِّرُ (ئەلمۇسەۋۋىرۇ) 14

15. اَلْغَفَّارُ (ئەلغەففارۇ) 15

16. اَلْقَهَّارُ (ئەلقەھھارۇ) 16

17. اَلْوَهَّابُ (ئەلۋەھھابۇ) 17

18. اَلرَّزَّاقُ (ئەررەززاقۇ) 18

19. اَلْفَتَّاحُ (ئەلفەتتاھۇ) 19

20. اَلْعَلِيْمُ (ئەلئەلىيمۇ) 20

21. اَلْقَابِضُ (ئەلقابىزۇ) 21

22. اَلْبَاسِطُ (ئەلباسىتۇ) 22

23. اَلْخَافِضُ (ئەلخافىزۇ) 23

24. أَلْرَّافِعُ (ئەررافىئۇ) 24

25. أَلْمُعِزُّ (ئەلمۇئىززۇ) 25

26. أَلْمُذِلُّ (ئەلمۇزىللۇ) 26

27. أَلْسَّمِيْعُ (ئەسسەمىيئۇ) 27

28. أَلْبَصِيْرُ (ئەلبەسىيرۇ) 28

29. أَلْحَكَمُ (ئەلھەكەمۇ) 29

30. أَلْعَدْلُ (ئەلئەدلۇ) 30

31. أَلْلَّطِيْفُ (ئەللەتىيفۇ) 31

32. أَلْخَبِيْرُ (ئەلخەبىيرۇ) 32

33. أَلْحَلِيْمُ (ئەلھەلىيمۇ) 33

34. أَلْعَظِيْمُ (ئەلئەزىيمۇ) 34

35. أَلْغَفُوْرُ (ئەلغەفۇۋرۇ) 35

36. أَلْشَّكُوْرُ (ئەششەكۇۋرۇ) 36

37. أَلْعَلِيُّ (ئەلئەلىييۇ) 37

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

38. اَلْكَبِيْرُ (ئەلكەبىيرۇ) 38
39. اَلْحَفِيْظُ (ئەلھەفىيزۇ) 39
40. اَلْمُقِيْتُ (ئەلمۇقىيتۇ) 40
41. اَلْحَسِيْبُ (ئەلھەسىيبۇ) 41
42. اَلْجَلِيْلُ (ئەلجەلىيلۇ) 42
43. اَلْكَرِيْمُ (ئەلكەرىيمۇ) 43
44. اَلرَّقِيْبُ (ئەررەقىيبۇ) 44
45. اَلْمُجِيْبُ (ئەلمۇجىيبۇ) 45
46. اَلْوَاسِعُ (ئەلۋاسىئۇ) 46
47. اَلْحَكِيْمُ (ئەلھەكىيمۇ) 47
48. اَلْوَدُوْدُ (ئەلۋەدۇۋدۇ) 48
49. اَلْمَجِيْدُ (ئەلمەجىيدۇ) 49
50. اَلْبَاعِثُ (ئەلبائىسۇ) 50
51. اَلشَّهِيْدُ (ئەششەھىيدۇ) 51

52. أَلْحَقُّ (ئەلھەققۇ) 52
53. أَلْوَكِيْلُ (ئەلۋەكىيلۇ) 53
54. أَلْقَوِيُّ (ئەلقەۋىييۇ) 54
55. أَلْمَتِيْنُ (ئەلمەتىينۇ) 55
56. أَلْوَلِيُّ (ئەلۋەلىييۇ) 56
57. أَلْحَمِيْدُ (ئەلھەمىيدۇ) 57
58. أَلْمُحْصِيْ (ئەلمۇھسىيۇ) 58
59. أَلْمُبْدِئُ (ئەلمۇبدىئۇ) 59
60. أَلْمُعِيْدُ (ئەلمۇئىيدۇ) 60
61. أَلْمُحْيِيْ (ئەلمۇھيىيۇ) 61
62. أَلْمُمِيْتُ (ئەلمۇمىيتۇ) 62
63. أَلْحَيُّ (ئەلھەييۇ) 63
64. أَلْقَيُّوْمُ (ئەلقەييۇۋمۇ) 64
65. أَلْوَاجِدُ (ئەلۋاجىدۇ) 65

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

66. أَلْمَاجِدُ (ئەلماجىدۇ) 66

67. أَلْوَاحِـدُ (ئـەلۋاھىدۇ) 67

68. أَلصَّمَدُ (ئەسسەمەدۇ) 68

69. أَلْقَادِرُ (ئەلقادىرۇ) 69

70. أَلْمُقْتَدِرُ (ئەلمۇقتەدىرۇ) 70

71. أَلْمُقَدِّمُ (ئەلمۇقەددىمۇ) 71

72. أَلْمُؤَخِّرُ (ئەلمەئەخخىرۇ) 72

73. أَلأَوَّلُ (ئەلئەۋۋەلۇ) 73

74. أَلآخِرُ (ئەلئاخىرۇ) 74

75. أَلظَّاهِرُ..................75

76. أَلْبَاطِنُ (ئەلباتىنۇ) 76

77. أَلْوَالِي (ئەلۋالىيۇ) 77

78. أَلْمُتَـعَـالُ (ئەلمۇتەئالۇ) 78

79. أَلْبَرُّ (ئەلبەررۇ) 79

80. أَلتَّوَّابُ (ئەتتەۋۋابۇ) 80

81. أَلْمُنْتَقِمُ (ئەلمۇنتەقىمۇ) 81

82. أَلْعَفُوُّ (ئەلئەفۇۋۋۇ) 82

83. أَلرَّؤُوْفُ (ئەررەئۇفۇ) 83

84. مَالِكُ الْمُلْك (مالىكۇلمۇلكى) 84

85. ذُو الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ (زۇلجەلالى ۋەلئىكرامى) 85

86. أَلْمُقْسِطُ (ئەلمۇقسىتۇ) 86

87. أَلْجَامِعُ (ئەلجامىئۇ) 87

88. أَلْغَنِيُّ (ئەلغەنىييۇ) 88

89 أَلْمُغْنِي (ئەلمۇغنىيۇ) 89

90. أَلْمَانِعُ (ئەلمانىئۇ) 90

91. أَلضَّارُّ (ئەززاررۇ) 91

92. أَلنَّافِعُ (ئەننافىئۇ) 92

93. أَلنُّوْرُ (ئەننۇۋرۇ) 93

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

94. اَلْهَادِيُ (ئەلھادىيۇ) 94
95. اَلْبَدِيعُ (ئەلبەدىئۇ) 95
96. اَلْبَاقِيُ (ئەلباقىيۇ) 96
97. اَلْوَارِثُ (ئەلۋارىسۇ) 97
98. اَلرَّشِيْدُ (ئەررەشىدۇ) 98
99. اَلصَّبُوْرُ (ئەسسەبۇۋرۇ) 99
قوشۇمچە اَلرَّبُّ (ئەررەببۇ) 100
بوۋاققا ئىسىم قويۇش تەرتىپلىرى........................101
1. بوۋاق تۇغۇلغاندا خوش - خەۋەر يەتكۈزۈش
ھەم مۇبارەكلەش........................105
2. ئىغىزلاندۇرۇش........................112
3. بوۋاققا ئىسىم قويۇش........................113
4. بوۋاقنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىش........................116
5. بوۋاقنىڭ چېچىنى چۈشۈرۈش........................124

1. بالاغەتكە يەتكەن كىشىلەرنىڭ چاچ شەكلى.......132
2. باش كىيىم.......151
3. چاچ بوياش.......153
6. بوۋاقنىڭ خەتنىسىنى قىلىش.......159
پايدىلانغان ھەدىس كىتابلار.......167
پايدىلانغان كىتابلار.......171

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

كىرىش سۆز

خەلقىمىز پەرزەنتلىرىگە ئىسىم قويۇشقا ناھايىتى ئەھمىيەت بېرىدۇ.

مەن مەزكۇر كىتابچىدا خەلقىمىز قوللىنىپ كېلىۋاتقان 100 دەك ئىسىمنىڭ ئەسلى تەلەپپۇزى ۋە مەنىسىنى قوشۇپ نەشرگە تەييارلىدىم. ئاتا ـ ئانىلار ئوغۇل باللىرىغا ئىسىم قويغاندا ئەللاھنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرىنىڭ ئالدىغا «عَبْدُ» (ئەبدۇ، ئابدۇ. تەرجىمىسى قۇل) سۆزىنى قوشىشى كېرەك. مەسلەن، ئابدۇرېشىت، ئابدۇراھمان. ئابدۇقادىر قاتارلىقلار.

www.uyghurkitap.com

مەن دەسلەپكى قەدەمدە كىچىككىنە سوۋغات - «توقسان توققۇز ئىسىمنىڭ ئىزاھاتى» ناملىق مەزكۇر كىتابچىنى كەڭ ئوقۇرمەنلەرنىڭ ھوزۇرىغا سۇندۇم. پىكىر - تەكلىپ بېرىشىنى قىزغىن قارشى ئالىمەن.

2002 - يىلى، ئىيۇل، ئۈرۈمچى

ئىسىملارنىڭ ئەرەبچە ئوقۇلۇشى

أَلْحَدِيْثُ الشَّرِيْفُ: «إِنَّ لِلّهِ تِسْعَةً وَّتِسْعِيْنَ إِسْمًا مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ – هُوَاللهُ الَّذِىْ لاَإِلهَ إِلاَّهُوَ، أَلرَّحْمنُ، أَلرَّحِيْمُ، أَلْمَلِكُ، أَلْقُدُّوْسُ، أَلسَّلاَمُ، أَلْمُؤْمِنُ، أَلْمُهَيْمِنُ، أَلْعَزِيْزُ، أَلْجَبَّارُ، أَلْمُتَكَبِّرُ، اَلْخَالِقُ، أَلْبَارِئُ، اَلْمُصَوِّرُ، اَلْغَفَّارُ، أَلْقَهَّارُ، أَلْوَهَّابُ، أَلرَّزَّاقُ، أَلْفَتَّاحُ، أَلْعَلِيْمُ، أَلْقَابِضُ، أَلْبَاسِطُ، أَلْخَافِضُ، أَلرَّافِعُ،

أَلْمُعِزُّ، أَلْمُذِلُّ، أَلسَّمِيْعُ، أَلْبَصِيْرُ،

أَلْحَكَمُ، أَلْعَدْلُ، أَللَّطِيْفُ، أَلْخَبِيْرُ،

أَلْحَلِيْمُ، أَلْعَظِيْمُ، أَلْغَفُوْرُ، أَلشَّكُوْرُ،

أَلْعَلِيُّ، أَلْكَبِيْرُ، أَلْحَفِيْظُ، أَلْمُقِيْتُ،

أَلْحَسِيْبُ، أَلْجَلِيْلُ، أَلْكَرِيْمُ، أَلرَّقِيْبُ،

أَلْمُجِيْبُ، أَلْوَاسِعُ، أَلْحَكِيْمُ، أَلْوَدُوْدُ،

أَلْمَجِيْدُ، أَلْبَاعِثُ، أَلشَّهِيْدُ، أَلْحَقُّ،

أَلْوَكِيْلُ، أَلْقَوِيُّ، أَلْمَتِيْنُ، أَلْوَلِيُّ،

أَلْحَمِيْدُ، أَلْمُحْصِيُ، أَلْمُبْدِئُ، أَلْمُعِيْدُ،

أَلْمُحْيِيُ، أَلْمُمِيْتُ أَلْحَيُّ، أَلْقَيُّوْمُ،

أَلْوَاجِــدُ، أَلْمَــاجِدُ، أَلْوَاحِـــدُ، أَلصَّـــمَدُ،

أَلْقَـــادِرُ، أَلْمُقْـــتَدِرُ، أَلْمُقَـــدِّمُ، أَلْمُؤَخِّـــرُ،

أَلأَوَّلُ، أَلآخِـــرُ، أَلظَّـــاهِرُ، أَلْبَـــاطِنُ،

أَلْوَالِـــيُ، أَلْمُتَعَـــالُ، أَلْبَـــرُّ، أَلـــتَّوَّابُ،

أَلْمُنْتَقِمُ، أَلْعَفُوُّ، أَلرَّؤُوْفُ، مَــالِكُ الْمُلْــكِ،

ذُو الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ، أَلْمُقْسِطُ، أَلْجَامِعُ، أَلْغَنِيُّ،

أَلْمُغْـــنِيُ، أَلْمَـــانِعُ، أَلضَّـــارُّ، أَلنَّـــافِعُ،

أَلـــنُّوْرُ، أَلْهَـــادِيُ، أَلْـــبَدِيْعُ، أَلْبَـــاقِيُ،

أَلْـــوَارِثُ، أَلرَّشِـــيْدُ، أَلصَّـــبُوْرُ. »

— رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَالْبَيْهَقِيُّ.

www.uyghurkitap.com

ئىسىملارنىڭ ئۇيغۇرچە ئوقۇلۇشى

«ھۇۋەللاھۇللەزى لائىلاھە ئىللاھۇۋە، ئەررەھمانۇ، ئەررەھىيمۇ، ئەلمەلىكۇ، ئەلقەددۇسۇ، ئەسسەلامۇ، ئەلمۇئمىنۇ، ئەلمۇھەيمىنۇ، ئەلئەزىيزۇ، ئەلجەببارۇ، ئەلمۇتەكەببىرۇ، ئەلخالىقۇ، ئەلبارىئۇ، ئەلمۇسەۋۋىرۇ، ئەلغەففارۇ، ئەلقەھھارۇ، ئەلۋەھھابۇ، ئەررەززاقۇ، ئەلفەتتاھۇ، ئەلئەلىيمۇ، ئەلقابىزۇ، ئەلباسىتۇ، ئەلخافىزۇ، ئەررافىئۇ، ئەلمۇئىززۇ، ئەلمۇزىللۇ، ئەسسەمىيئۇ، ئەلبەسىيرۇ، ئەلھەكەمۇ، ئەلئەدلۇ، ئەللەتىيفۇ، ئەلخەبىيرۇ،

www.uyghurkitap.com

ئەلھەلىمۇ، ئەلئەزىمۇ، ئەلغەفۇرۇ،

ئەششەكۇرۇ، ئەلئەلىيۇ، ئەلكەبىرۇ،

ئەلھەفىزۇ، ئەلمۇقىتۇ، ئەلھەسىبۇ،

ئەلجەلىلۇ، ئەلكەرىمۇ، ئەررەقىبۇ،

ئەلمۇجىبۇ، ئەلۋاسىئۇ، ئەلھەكىمۇ،

ئەلۋەدۇدۇ، ئەلمەجىدۇ، ئەلبائىسۇ،

ئەششەھىدۇ، ئەلھەققۇ، ئەلۋەكىلۇ،

ئەلقەۋىيۇ، ئەلمەتىنۇ، ئەلۋەلىيۇ،

ئەلھەمىدۇ، ئەلمۇھسىيۇ، ئەلمۇبدىئۇ،

ئەلمۇئىدۇ، ئەلمۇھيىيۇ، ئەلمۇمىتۇ،

ئەلھەييۇ، ئەلقەييۇمۇ، ئەلۋاجىدۇ،

ئەلماجىدۇ، ئەلۋاھىدۇ، ئەسسەمەدۇ،

ئەلقەدىرۇ، ئەلمۇقتەدىرۇ، ئەلمۇقەددىمۇ،

ئەلمۇئەخخىرۇ، ئەلئەۋۋەلۇ، ئەلئاخىرۇ،
ئەززاھىرۇ، ئەلباتىنۇ، ئەلۋالىيۇ، ئەلمۇتەئالۇ،
ئەلبەررۇ، ئەتتەۋۋابۇ، ئەلمۇنتەقىمۇ،
ئەلئەفۇۋۋۇ، ئەررەئۇفۇ، مالىكۇلمۇلكى،
زۇلجەلالى ۋەلئىكرام، ئەلمۇقسىتۇ، ئەلجامىئۇ،
ئەلغەنىييۇ، ئەلمۇغنىيۇ، ئەلمانىئۇ، ئەززاررۇ،
ئەننافىئۇ، ئەننۇۋرۇ، ئەلھادىيۇ، ئەلبەدىئۇ،
ئەلباقىيۇ، ئەلۋارىسۇ، ئەررەشىدۇ،
ئەسسەبۇۋرۇ.»

www.uyghurkitap.com

1. أَللّٰهُ (ئەللاھۇ) – ھەقىقىي ئىلاھ

أَللّٰهُ: ھەقىقىي ئىلاھ دېگەن مەنىدە.

بۇ ئىسىم پۈتۈن كائىناتنىڭ ئىگىسى، ياراتقۇچىسى، بويسۇندۇرغۇچى، ئۆز ھۆكمىنى يۈرگۈزگۈچى مۇقەددەس زات ئەللاھنىڭ خاس سۈپەت نامىدۇر. بۇ ئىسىم ھايات زات ئەللاھنىڭ بارلىق سۈپەتلىرىنى ئۆزىگە مۇجەسسەملەشتۈرگەن.

ئەللاھ تەربىيەتچى، مەئبۇد، ئىبادەت قىلىنغۇچى، يەككە - يېگانە بىزنى يوقلۇقتىن بارلىققا كەلتۈرۈپ تەربىيىلىگۈچى، ھېچ قانداق شېرىكى يوق زاتتۇر. كائىناتنىڭ ئەللاھتىن باشقا ئىلاھى يوقتۇر.

2. أَلـرَّحْمَنُ (ئـەررەھمانۇ) — چەكسىز كۆيۈنگۈچى

أَلـرَّحْمَنُ: چەكسىز كۆيۈنگۈچى ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى ئـۆز ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسى بويىچە بارلىق شەيئىلەرگە چەكسىز كۆيۈنۈش بىلەن سۆيەتلەنگۈچىدۇر. يەنى مەخلۇقاتلارنىڭ تىرىشچانلىقىغا يارىشا ئېتىقاد پـەرقىنى ئايرىماي رەھىم قىلغۇچىدۇر.

3. أَلـــــرَّحِيْمُ (ئــەررەھىيمۇ) – ئاخىرەتتە كۆيۈنگۈچى

أَلـــــرَّحِيْمُ : ئــاخىرەتتە كـۆيۈنــگۈچى ئەلـلاھ دېگـەن مـەنىدە. يەنى داۋاملىـق رەھـــىم - شەپقــەت قىلغۇچـــى زاتتـــۇر. رەھـــم - شەپـــقەت تـەلــەپ قىلمىســـا، غەزەپ قىلغۇچىدۇر. ئـەللاھ ئۆز رەھمىتى بىلەن كـۆيـۈنـگۈچى مۆمىنلـەرنى جەننەتتىن ئىبــارەت يۈكسـەك مېھرى - شەپقىتــىدىن بەھىرىمان قىلـغۇچىدۇر.

4. أَلْمَلِكُ (ئەلمەلىكۇ) – پۈتكۈل شەيئىلەرنىڭ خوجايىنى

أَلْمَلِكُ: پۈتكۈل شەيئىلەرنىڭ خوجايىنى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى شەيئىلەردە چەكلىمىسىز، توسالغۇسىز ئورۇنلاشتۇرۇش ئېلىپ بارغۇچى. ئۆز سەلتەنىتىدە توسالغۇسىز بۇيرۇق قىلغۇچىدۇر. سۈپەت ۋە ئىش - ھەرىكەتلىرىدە بارلىق نەرسىلەردىن بىھاجەتتۇر. جانلىق ۋە جانسىز بارلىق شەيئى مۇھتاج بولىدىغان زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

5. أَلْقُدُّوْس (ئەلقۇددۇسۇ) — بارلىق نۇقساندىن پاك

أَلْقُدُّوْس: بارلىق نۇقساندىن پاك ئەللاھ دېگەن مەنىدە: يەنى سەزگۈ ئەزا بايقىيالايدىغان، خىيال تەسەۋۋۇر قىلالايدىغان ياكى تۇيغۇلار يېتەلەيدىغان بارلىق نۇقساندىن پاك زاتتۇر. ئەللاھ لايىق بولمايدىغان بارلىق نەرسىلەردىن پاكتۇر. ئىنساننىڭ سەزگۈ ئەزاسى بايقىيالىسۇن ياكى بايقىيالمىسۇن، ئىنساننىڭ خىيالى تەسەۋۋۇر قىلالىسۇن ياكى قىلالمىسۇن، ئىنساننىڭ ھەممە ئىشلىرىنى بىلگۈچىدۇر.

6. أَلسَّلاَمُ (ئەسسەلامۇ) — مۆمىنلەرگە سالامەتلىك بېغىشلىغۇچى

أَلسَّـــلاَمُ : مۆمىنلەرگە خاتىرجەملىك بېغىشلىغۇچى، سالامەت ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى زاتى، سۈپىتى، ئىش - ھەرىكەت جەھەتلەردە، بارلىق ئەيىب ۋە يېتەرسىزلىكلەردىن سالامەتتۇر. ئازابلاشقا تېگىشلىك بولمىغانلارنى ئازابتىن سالامەت قىلغۇچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

7. اَلْمُؤْمِــــــــنُ (ئــەلمۇئمىنۇ) — خاتىرجەم قىلغۇچى

اَلْمُؤْمِــــنُ: خاتىرجـەم قىلغۇچـى ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە، يـەنى ئـۆزىنىڭ ۋەدىسىدە سـەممىي، ئـــۆز ئـــەلچىلىرىنى بەرگـــەن مۆجىزاتلىرى بىلـەن خاتىرجـەم قىلغۇچىدۇر. خەۋپسىزلىكـەتلەر ئـەللاھقا ئىلتىجـا قىلسـا، ئۇلارنى خاتىرجەم قىلىدىغان زاتتۇر. قۇرئـان كەرىمدە: «مۆئمىنلەرنىڭ دىللىرى ئـەللاھنى ياد ئېتىش بىلەن ئارام تاپىدۇ، بىلىڭلاركى، دىلـلار ئـەللاھنى يـاد ئېـتىش بىلـەن ئـارام تاپىدۇ.» سۈرە رەئد 28 ـ ئايەت.

8. أَلْمُهَيْمِنُ (ئەلمۇھەيمىنۇ) — بارلىق شەيئىلەرنى كۆزىتىپ تۇرغۇچى

أَلْمُهَيْمِنُ: بارلىق شەيئىلەرنى كۆزىتىپ تۇرغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى يوشۇرۇن ئىشلار ۋە قەلبنىڭ مەخپىيەتلىرىدىن خەۋەردار ۋە كۆرۈپ تۇرغۇچى، مەخلۇقاتلىرىنىڭ ئەمەل، رىزىق ۋە ئەجەل ئىشلىرىنى ئورۇنلاشتۇرغۇچى زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

9. أَلْعَزِيْزُ (ئەلئەزىيزۇ) — كۈچلۈك

أَلْعَزِيْزُ: كۈچلۈك، غالىب ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى غەلىبىسى ئالدىدا ھەممە غالىبلار بوي ئىگىدىغان، غەلىبە ۋە ئۇلۇغلۇقى بىلەن تەڭداشسىز زاتتۇر.

10. أَلْجَبَّارُ (ئەلجەببارۇ) – قەھر – غەزەب قىلغۇچى

أَلْجَبَّارُ: قەھر - غەزەپ قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى زالىملاردىن ھەرقانداق كىشىنى مەجبۇر قىلالايدىغان، ھېچكىم مەجبۇر قىلالمايدىغان زاتتۇر. مەخلۇقلارنى ئۆزى خالىغان بويىرۇق ۋە چەكلىمىلەرگە مەجبۇرلاپ بويي ئەگدۈرگەن، پۈتكۈل مەۋجۇدات كائىناتنى قول قويغان زاتتۇر.

11. اَلْمُتَكَبِّرُ (ئەلمۇتەكەببىرۇ)– بۈيۈكلۈكتە يېگانە

اَلْمُتَكَبِّرُ: بۈيۈكلۈكتە يېگانە ئۇلۇغ ئەللاھ دېگەن مەنىدە، يەنى پۈتكۈل شەيئىلەردىن يۇقىرى تۇرىدىغان، بۈيۈكلۈكتە تەڭداشسىز بولۇپ، پۈتكۈل مەۋجۇدات بۈيۈكلۈكگە بوي ئەككەن زاتتۇر.

12. أَلْخَالِقُ (ئەلخالىقۇ) — ھەممىنى ياراتقۇچى

أَلْخَالِقُ: ھەممىنى ياراتقۇچى ئەللاھ دېگەن مەندە. يەنى شەيئىلەرنى ئۆز ھۆكمىنىڭ تەقەززاسى بويىچە تەقدىر قىلغۇچى، يوقلۇقتىن بار قىلغۇچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

13. اَلْبَارِئُ (ئەلبارىئۇ)— يوقلۇقتىن پەيدا قىلغۇچى

اَلْبَارِئُ: يوقلۇقتىن پەيدا قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى كەشپىياتچىدۇركى تەقدىر قىلغان نەرسىلەرنى ۋۇجۇدقا چىقارغۇچىدۇر.

14. اَلْمُصَوِّرُ (ئەلمۇسەۋۋىرۇ) — ھەممە نەرسىگە سۈرەت ـ شەكىل بەرگۈچى

اَلْمُصَوِّرُ: ھەممە نەرسىگە سۈرەت ـ شەكىل بەرگۈچى ئەللاھ دىگەن مەندە. يەنى بارلىق جانلىق ۋە جانسىز نەرسىلەرنىڭ شەكلىنى ئۆزنەكسىز، رەسىمنى سىزىۋالماستىن ئەزەلى ھېكمىتى بىلەن ياراتقۇچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

15. أَلْغَفَّارُ (ئەلغۇففارۇ)— كەچۈرۈم قىلغۇچى

أَلْغَفَّارُ: كەچۈرۈم قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ھەرقانداق گۇناھتىن تۆۋبە قىلغان ئادەملەرنى كەچۈرۈم قىلغۇچى، بەندىلەرنىڭ گۇناھىنى تەۋبە بىلەن ئۆچۈرىدىغان زاتتۇر. گۈزەللىك، ياخشىلىقنى نامايان قىلىپ، قەبىھ تەرەپلەرنى ياپقان زاتتۇر.

16. أَلْقَهَّارُ (ئەلقەهھارۇ) – ھەممە شەيئىنى تىزگىنلەپ تۇرغۇچى

أَلْقَهَّارُ: ھەممە شەيئىنى تىزگىنلەپ تۇرغۇچى، قەھر - غەزەپ قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى دۈشمەنلىرى ئىچىدىكى زالىملارنى بىتچىت قىلىپ، ئۇلارنى ئۆلتۈرۈش ۋە خار قىلىش بىلەن، يەر بىلەن يەكسان قىلىدىغان زاتتۇر. ئەللاھ ھەر شەيئىگە غالىبتۇركى، ئىنتىقامىغا بەرداشلىق بېرىش مۇمكىن ئەمەستۇر.

www.uyghurkitap.com

17. اَلْوَهَّـــابُ (ئــەلۋەھھابۇ) — كۆپلەپ بەرگۈچى

اَلْوَهَّابُ: كۆپلەپ بەرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئۆز رەھمىتىنى بەرگۈچى، مۇھتاجلارغا مۇھتاج بولغان نەرسىنى بەرگۈچى، مۇھتاج ئەمەسلەرگە ئۆز ھېكمىتى تۈپەيلى مەرھەمەت ۋە ئىنئام قىلىش يۈزىسىدىن ھاجىتىدىن ئارتۇق بەرگۈچىدۇر.

18. اَلرَّزَّاقُ (ئەررەززاقۇ) – كۆپ رىزىق بەرگۈچى

اَلرَّزَّاقُ: كۆپ رىزىق بەرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى بوي ئەگكۈزگۈچى، يۈرگۈزگۈچى، رىزىق بەرگۈچى، ھەربىر جانلىققا ياشاش ئىمكانىيىتى ھاسىل بولغۇدەك ئوزۇقلۇق يېتىشتۈرگۈچى، ئەيىب - نۇقسانلاردىن پاك زاتتۇركى، قەلبلەرگە مۆمىنلەر ئۈچۈن دىنىنىڭ ياخشىلىنىشىغا ياردەم بېرىدىغان ئىلىم، ئىمان ۋە ھالال رىزىق ئىنئام قىلغان زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

19. أَلْفَتَّاحُ (ئەلفەتتاھۇ) – ھەقلىق بىلەن ھۆكۈم قىلغۇچى

أَلْفَتَّاحُ: ھەقلىق بىلەن ھۆكۈم قىلغۇچى، ئاچقۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئۆز مەخلۇقلىرىغا رەھمەت خەزىنىلىرىنى ئاچىدۇ. ئىنايەت - ياردىمى بىلەن ھەرقانداق توسۇقلار ئېچىلىدۇ. بەندىلەرنىڭ كۆزلىرىنى ھەقنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئاچقۇچى زاتتۇر.

20. اَلْعَلِيْمُ (ئەلئەلىيمۇ) – ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچى

اَلْعَلِيْمُ: ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئىشلارنىڭ ئاقىۋىتى ۋە پايدىلىق تەرەپلىرىنى، ياخشىلىق تەرەپلىرىنى، بولۇپ بولغان، كەلگۈسىدە بولىدىغان ۋە بولمايدىغان ئىشلارنى بىلىدىغان زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

21. اَلْقَابِضُ (ئەلقابىزۇ) – يىغقۇچى

اَلْقَابِضُ: يىغقۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى رىزىقنى خالىغان بەندىلىرىدىن تۇتۇپ قالىدىغان ۋە تار قىلىدىغان زاتتۇر. قىيامەت كۈنى قۇرئان كەرىمگە ۋە ئۆزى بىلەن ئۇچرىششقا تانغانلاردىن ئۆز رەھمىتىنى تۇتۇپ قالغۇچىدۇر. روھلارنى، قەلبلەرنى ئىلكىگە ئالغۇچىدۇر.

22. اَلْبَاسِطُ (ئەلباسىتۇ) – يايغۇچى

اَلْبَاسِطُ: يايغۇچى، سېخىي ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئۆز رەھمىتى ۋە سېخىيلىقى بىلەن خالىغان كىشىلەرگە رىزقىنى كەڭرى قىلىپ، بەندىلەرنىڭ ئېھتىياجىدىن ئارتۇق بېرىپ، ئىلىم، جىسىم، مال قاتارلىقلارنى كۆپەيتىپ يايغۇچى. تەنلەرگە روھلارنى يايغۇچى. ئۆز ھېكمىتى ۋە رەھمىتى بىلەن رىزىق ۋە قەلبلەرنى كەڭرى قىلغۇچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

23. أَلْخَافِضُ (ئەلخافىزۇ)– چۆگۈرگۈچى

أَلْخَافِضُ: چۆكۈرگۈچى، پەس قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ھەددىدىن ئاشقان زالىم، مەنمەنچىلەرنى پەس قىلغۇچى، ئۇلارنى پەس كۆرۈپ ئاھانەت قىلغۇچى. خالىغان كىشىلەرنى ئۆز ھېكمىتىنىڭ تەقەززاسى بويىچە پەس - تۆۋەن قىلغۇچىدۇر.

24. أَلْـــرَّافِعُ (ئـەررافىئۇ)– يۇقىـرى كۆتۈرگۈچى

أَلْـــرَّافِعُ: يۇقىـرى كۆتۈرگـۈچى ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى مـۆئمىن، ئىتائـەت ئارقىلىق ئۆزىگە يېقىن بولىغانلارنى ياخشىلار قاتارىغا كـۆتۈرۈپ قەدىرلىگـۈچى ۋە يـاردەم بەرگـۈچىدۇر. مـەخلۇقلىرىدىن خـالىغىنىنى يۇقىرى ئورۇنغا ئىگە قىلغۇچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

25. اَلْمُعِــــزُّ (ئـەلمۇئىززۇ)ــ ئـەزىز قىلغۇچى

اَلْمُعِـــزُّ: ئـەزىز قىلغۇچى ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى ئىتائـەت قىلغان كىشىلەرنى ئـەزىز قىلغۇچىدۇر. خالىغان كىشىنى ئـەزىز قىلىپ، خالىغان كىشىنى خار قىلغۇچى. ئىتائەت ئارقىلىق ئۆزىگە يېقىن بولغانلارنى ئاسراش ۋە كۆڭۈل بۆلۈش ئارقىلىق ئـەزىز قىلغۇچى زاتتۇر.

26. اَلْمُـــذِلُّ (ئـەلمۇزىللۇ) – خـار قىلغۇچى

اَلْمُـــذِلُّ: خـار قىلغۇچى ئـەللاھ دېگـەن مەنىدە. يـەنى دۈشمەنلىرىنى مـەغرىفەتتىن مـەھرۇم قىلىـش ئـارقىلىق خـار قىلغۇچـى، خالىغـان كىشـىنى ھېكمىتىنىـڭ تەقەززاسـى بويىچـە خـار قىلغۇچـى زاتـتۇر. قۇرئـان كـەرىمدە: ئـۇ (ئـەللاھ) خالىغـان كىشـىنى (يـەنى ئـەللاھنىڭ ئىززەتلىشىگـە ئېرىشىشـنى خـالاپ شـۇ بويىچـە ئىـش قىلغـان كىشـىنى) ئـەزىز، خالىغان كىشىنى (ئەكسىنى بولسا) خار قىلىدۇ، دېيىلگەن.

27. أَلْسَّمِيْعُ (ئەسسەمىئۇ) — ھەممىنى ئاڭلىغۇچى

أَلْسَّمِيْعُ: ھەممىنى ئاڭلىغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى بارلىق سۆز ۋە ئاۋازلارنى ئاڭلىغۇچى، ئاۋۇشلارنى مەخپىي بولسىمۇ ئاڭلاپ تۇرغۇچى زاتتۇر. ئەللاھنىڭ ئاڭلىشىدىن ھېچنەرسە قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. ئەلاھنى بىرنىدا يەنە بىر نىدا (ئىلتىجا) نى ئاڭلاشتىن توسۇيالمايدۇ.

28. اَلْبَصِيْرُ (ئەلبەسىيرۇ) – ھەممىنى كۆرگۈچى

اَلْبَصِيْرُ: ھەممىنى كۆرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى بارلىق ئەھۋاللارنى كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر. ئېگىز ئاسمانلاردىكى، زېمىندىكى، ئاسمان ۋە زېمىن ئارىسىدىكى، تۇپراق ئاستىدىكى نەرسىلەرمۇ مەخپىي ئەمەس. ئەللاھ پۈتكۈل شەيئىلەرنى كۆرۈپ تۇرغۇچى، كۆزىتىپ تۇرغۇچى، باشقىلارنىڭ نەزىرىدىن قېچىپ قۇتۇلغان بىلەن ئەللاھنىڭ نەزىرىدىن قېچىپ قۇتۇلۇش مۇمكىن ئەمەستۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

29. أَلْحَكَمُ (ئەلھەكەمۇ) – ھەل قىلغۇچ ھۆكۈم قىلغۇچى

أَلْحَكَمُ: ھەل قىلغۇچ ھۆكۈم قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ھۆكۈمى ئىجرا قىلىنىدىغان ھۆكۈمراندۇر. بەندىلىرى ئارىسىدا ھۆكۈم قىلغۇچى، ھەقنى باتىلدىن ئايرىغۇچى زاتتۇر. ئەڭ ئالىي ھۆكۈمراندۇركى، ھۆكمىنى ئىنكار قىلغۇچى يوقتۇر.

30. أَلْعَـــدْلُ (ئەلئەدلۇ) – كـامـل ئادالەت ئىگىسى

أَلْعَدْلُ: كامىل ئادالەت ئىگىسى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئىش ۋە ھۆكۈملىرىدە زۇلۇم، ناھەقچىلىقتىن پاك، ھەربىر ھەق ئىگىسىگە تېگىشلىك ھەققىنى بېرىدىغان ئادىل زاتتۇر.

31. أَللَّطِيفُ (ئەللەتىيفۇ)—كۆيۈنگۈچى

أَللَّطِيفُ: كۆيۈنگۈچى، مۇلايىم ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئۆز ئېھسانىنى مەخلۇقاتلىرىغا ئۇلار بىلمەيدىغان يوللار ئارقىلىق يوشۇرۇن - مەخپىي رەۋىشتە يەتكۈزۈپ بېرىدىغان كۆيۈنگۈچى زاتتۇر.

32. اَلْخَبِيْــرُ (ئەلخەبىيرۇ) – ھەممىدىن خەۋەردار

اَلْخَبِيْرُ: ھەممىدىن خەۋەردار ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ھەممە نەرسىدىن خەۋەردار، ھەتتا قاراڭغۇ كېچىدىكى چۈمۈلىنىڭ مېڭىشىدىنمۇ خەۋەرداردۇر. مەيلى زېمىندا ياكى ئاسماندا ھېچقانداق نەرسە مەخپىي ئەمەستۇر.

www.uyghurkitap.com

33. أَلْحَلِيْمُ (ئەلھەلىيمۇ)– مۇلايىم، ئاسرىغۇچى

أَلْحَلِيْمُ: مۇلايىم، ئاسرىغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە، يەنى مېھرىباندۇركى ئازابلاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ. تەۋبە قىلسا ئەيىبلەرنى كەچۈرۈپ مەغپىرەت قىلىدۇ. گۇناھ - نۇقسان، خاتالىقلارنى كەچۈرۈپ، مەغپىرەت قىلىدۇ. ئەللاھنى غەزەپلىنىش تېرىكتۇرمەيدۇ. ئاسىينىڭ ئاسىيلىقى، جاھىلنىڭ جاھىللىقى خاپا قىلالمايدۇ.

34. اَلْعَظِيْمُ (ئەلئەزىيمۇ)- بۈيۈك، كاتتا

اَلْعَظِيْمُ: بۈيۈك، كاتتا ئەللاھ دېگەن مەنىدە، يەنى ئىشلىرى ۋە سەلتەنىتى بۈيۈك زاتتۇركى ئەللاھدىن بۈيۈك ھېچنەرسە يوقتۇر. ئەللاھنىڭ بۈيۈكلۈكى چەكسىزدۇر. ئۇلۇغلۇق ماھىيىتىنىڭ چېكى يوقتۇر. ئەللاھنىڭ ماھىيىتىنى كۆز ۋە ئاڭ ئىگىلەپ بولالمايدۇ.

www.uyghurkitap.com

35. اَلْغَفُــــــــورُ (ئەلغــــەفۇۋرۇ) – كەچۈرگۈچى

اَلْغَفُوْرُ: كەچۈرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يــەنى ئۆزىگـــە تەۋبـــە قىلغۇچىلارنىـــڭ گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر. كۆپ مەغپىرەت قىلغۇچى، تەۋبە ۋە ئۆزرىلەرنى قوبــۇل قىلغۇچـــى، مەغپـــىرىتى چەكســىز زاتــتۇر. گــۇناھنى تونىغــان بــەندىلىرىنىڭ ئــەيىبلىرىنى قىيامەتتــە رەســۋا بولماســلىقى ئۈچۈن ياپقۇچىدۇر.

36. اَلْشَّكُوْرُ (ئەششەكۇۋرۇ) – كۆپ مەرھەممەت قىلغۇچى

اَلْشَّكُوْرُ: كۆپ مەرھەممەت قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە، يەنى ئازغا كۆپ مەرھەممەت قىلغۇچى، تەشەككۈر ئېيتقۇچىدۇر. يەنى ئاز تائەت - ئىبادەتكە كۆپ دەرىجىلەر بىلەن مۇكاپات بېرىدىغان، چەكلىك ئەمەلگە چەكسىز نېئمەت ئاتا قىلىدىغان زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

37. أَلْعَلِيُّ (ئەلئەلىييۇ) – ئالىي

أَلْعَلِيُّ: ئالىي ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ھەرقانداق مەرتىۋىدىن يۇقىرى تۇرىدىغان يۇكسەك مەرتىۋىلىك ئالىي زاتتۇر. ئەللاھ زاتى ۋە سۈپەتلىرى بىلەن ئالىيدۇر. ئىسىم ۋە قىلمىشلىرى بىلەنمۇ ئالىيدۇر. بارلىق سۈپەتلىرى ۋە قۇدرەت جەھەتلەردىكى پۈتكۈل ئالىيلىق چەكسىز رەۋىشتىكى ئالىيلىق ئەللاھقا خاستۇر.

38. اَلْكَبِيْرُ (ئەلكەبىيرۇ)– شانۇ-شەۋكەتتە بۈيۈك

اَلْكَبِيْرُ: شانۇ - شەۋكەتتە بۈيۈك ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئىلمىدىن ھېچنەرسە چىقىپ كېتەلمەيدۇ. سەلتەنىتىنى ھېچكىم تالىشالمايدۇ. ئەقىل بۈيۈكلىكىنىڭ تەسۋىرىگە يېتەلمەيدۇ.

39. اَلْحَفِيْظُ (ئەلھەفىيزۇ)- مۇھاپىزەت قىلغۇچى

اَلْحَفِيْظُ: مۇھاپىزەت قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئۆزگىرىش ۋە زاۋال تېپىشتىن خالىي، ئىلمى بىلەن پۈتكۈل مەلۇماتلارنى بىلىپ تۇرغۇچى، ئاسمانلار ۋە زېمىندىكى، ئاسمان - زېمىن ئارىسىدىكى، ئېگىز ئاسمانلارنىڭ ئۈستىدىكى، تۇپراقنىڭ ئاستىدىكى نەرسىلەرنى ئىلمى ئىگىلەپ تۇرغان زاتتۇر. ئىلمى يەنە سىرلار، مەخپىيەتلىكلەر، يوشۇرۇن ئىچكى ئىشلار، ئىنچىكە ئىشلارنى ئىگىلىگەن، ئاسمان - زېمىننىڭ مەۋجۇتلۇقىنى ساقلايدىغان، مەخلۇقلارنىڭ ئەمەل ۋە سۆزلىرىنى مۇھاپىزەت قىلىدىغان ساقلىغۇچى، ئەستە تۇتقۇچى زاتتۇر.

40. اَلْمُقِيْــــــتُ (ئــەلمۇقىيتۇ) — قۇدرەتلىك، ھەممىگە كۈچى يەتكۈچى

اَلْمُقِيْـــــتُ: قۇدرەتلىك، ھەممىگە كۈچى يەتكۈچى ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى بەدەنلەرگە تاماق بېرىش بىلەن قەلبلەرگە مەئرىفـەت ۋە ئىلھامنى مـەلۇم مەزگىلگىچە (يـەنى ئىنسـان ئۆلگـۈچە) ۋاقىتلارنىـڭ ئۆتۈشكە ئەگىشىپ بېرىدىغان، خالايىقلارغا ئوزۇقلۇق بەرگۈچىدۇر.

41. اَلْحَسِيْبُ (ئەلھەسىيبۇ) – ھەممە نەرسىگە كۇپايە، ھېساب ئالغۇچى

اَلْحَسِيْبُ: ھەممە نەرسىگە كۇپايە، ھېساب ئالغۇچى ئاللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى مەخلۇقلارنىڭ ئەمەل ۋە ھېساب ئېلىش ئىشلىرىنى يېتەرلىك قوغدىغۇچىدۇر. مۆمىنلەردىن ئاسان ھېساب ئېلىپ، ئۇلارنى ئۇلار ئۈچۈن مەخسۇس تەييارلىغان جەننەتكە كىرگۈزگۈچى، دىنسىزلاردىنمۇ ھېساب ئالغۇچىدۇر. ئاللاھ ھەركىمدىن ھېساب ئالغۇچى ۋە ھەممە مەخلۇقلارنىڭ ھېسابىنى ئەڭ تېز سۈرئەتتە ئالغۇچى، كۇپايە قىلغۇچىدۇر.

42. اَلْجَلِيْلُ (ئەلجەلىلۇ) – ناھايىتى كاتتا سۈپەتكە ئىگە

اَلْجَلِيْلُ: ناھايىتى كاتتا سۈپەتكە ئىگە ئەللاھ دېگەن مەنىدە، يەنى جىمى مەۋجۇداتتىن سۈپەت، ئىسىم ۋە ئىش - ھەرىكەتلىرى مۇكەممەل زاتتۇر. قەلبلەرنى ئۇلۇغلۇق سۈپەتلىرى، سىرلارنى گۈزەللىك تەسۋىرلىرى بىلەن ئاچقۇچىدۇر. بۈيرۇش ۋە توسۇشقا لايىقتۇر. دۇنيادا ئىنسانلار كۆرەلمىسىمۇ، ئەمما ئاخىرەتتە ئۇلارغا ئۆز زاتىنى نامايان قىلىپ كۆرسەتكۈچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

43. أَلْكَرِيْمُ (ئەلكەرىيمۇ) — ناھايىتى ئالىيجاناب، سېخىي

أَلْكَرِيْمُ: ناھايىتى ئالىيجاناب، سېخىي ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى زاتى، سۈپىتى ۋە ئىش - ھەرىكىتى گۈزەل، كۆپ ئىنئام بەرگۈچى زاتتۇر. ئېھسانى دائىمى، مەرھەمىتى چەكسىزدۇر. قىساس ئېلىشقا قادىر تۇرۇقلۇق كەچۈرىدىغان، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىدىغان، مەرھەممەت، ئىنئام ئىگىسىدۇر. ئۆزى خالىغان رەۋىشتە خالىغانچە ئىنئام بېرىدىغان، ئىنئامى تۈگىمەس سېخىي، ئىنئام قىلغۇچىدۇر.

44. أَلْرَّقِيْبُ (ئەررەقىيبۇ) — كۆزىتىپ تۇرغۇچى

أَلْرَّقِيْبُ: كۆزىتىپ تۇرغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى مەخلۇقاتلارنىڭ ھەممە ئەھۋال ۋە ئەمەللىرىنى كۆزىتىپ تۇرغۇچىدۇر. كىشىلەرنىڭ يوشۇرۇن سىرلىرىنى ئىگىلەپ تۇرغۇچىدۇر.

ئىنسانلارنىڭ ھېچبىر ئىشى ئەللاھقا مەخپىي ئەمەستۇر.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

45. اَلْمُجِيْبُ (ئەلمۇجىيبۇ) – ئىجابەت قىلغۇچى

اَلْمُجِيْبُ: ئىجابەت قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى تىلەك تىلىگۈچىلەرنىڭ تىلىكىگە جاۋاب بېرىدىغان، دۇئادىن بۇرۇنمۇ مەرھەمەت قىلىدىغان، سورىغان كىشىلەرنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىدىغان، ئەزەلى غەيبتە تىلەك تىلىگۈچىلەرنىڭ تىلىكىنى ئۇلار تىلەشتىن ئىلگىرىلا بىلىدىغان ئىجابەت قىلغۇچى زاتتۇر.

46. اَلْوَاســـــــــعُ (ئەلۋاســـئۇ) — مەرھەمىتى كەڭ

اَلْوَاسِعُ: مەرھەمىتى كەڭ ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئىلمى پۈتكۈل ئىلىمدىن چەكسىز، بايلىقى چەكسىز، رەھمەت ۋە مەغپىرىتى بارلىق سۈپەت ۋە سەلتەنىتى ماختاشقا سازاۋەر، پەزىلەت ۋە سۈپەتلىرى بارلىق سەيئىلەردىن چەكسىز زاتتۇر. ئۇلۇغلۇق، سەلتەنەت ۋە ھوقۇقى چەكسىز، پەزىلەت ئېھسانى چەكسىز، سېخىيلىق ۋە ئۇلۇغلۇقى چەكسىز زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب

47. أَلْحَكِيْمُ (ئەلھەكيمۇ) – ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى

أَلْحَكِيْمُ: ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى مۇكەممەل ھېكمەت، كۈچلۈك ئىسپات، بۈيۈك پاكىت ۋە ئەزەلىي ئەمىر ئەللاھقا خاستۇر، شەيئىلەرگە ھېكمەت بىلەن مۇئامىلە قىلغۇچى، پۇختا ئورۇنلاشتۇرغۇچى، تەقدىر قىلغان، بىكىتكەن ھەربىر ئىشتا ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، رەت قىلىنماس ھۆكۈم ئىگىسى بولغان زاتتۇر.

48. اَلْوَدُوْدُ (ئەلۋەدۇۋدۇ) — دوست تۇتقۇچى

اَلْوَدُوْدُ: دوست تۇتقۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى يېقىنلىرىنىڭ قەلبىدە يېقىنلىق، پۈتكۈل مەخلۇقاتقا خەيرى - ئېھسانىنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىدىغان، سالىھ بەندىلىرىنى ياخشى كۆرۈپ ئۇلاردىن رازى بولىدىغان زاتتۇر. ئۇلارغا قىلغان ئىنئام ۋە رەھمىتىنىڭ كۆپلۈكى تۈپەيلى سانا - مەدھىيىگە ھەقىقىي لايىق مەدھىيە ئوقۇلغۇچى ۋە ئېھسان قىلغۇچىدۇر.

49. أَلْمَجِيْدُ (ئەلمەجىدۇ) – بەك ئۇلۇغ

أَلْمَجِـــيْدُ: بەك ئۇلۇغ ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى زاتى ئۇلۇغ، قۇدرەت ھېكمىتى تولۇق زاتتۇر. بىردىنبىر مۇكەممەل شەرەپكە ئىگە، پېئىلى گۈزەل، سۈپەتلىرى ئېسىل، ئۇلۇغلۇق، كاتتىلىق، بۈيۈكلۈك، چوڭلۇق، تەڭداشسىزلىق سۈپەتلىرى مۇكەممەل زاتتۇر.

50. أَلْبَــاعِثُ (ئەلبائىســـۇ) – قوزغىغۇچى

أَلْبَــاعِثُ: قوزغىغۇچى ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى قىيامـەت كۈنـى ئۆلگـەن مـەخلۇقلارنى تىرىلدۈرىدىغـان، پـەيغەمبەرلەرنى ئـەھكاملار بىلـەن ئـەۋەتىدىغان، ئۇخلىغۇچىلارنىـڭ تـەنلىرىنى ئويغىتىپ قوزغىتىدىغان زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

51. اَلْشَّــــــهِيْدُ (ئەششــەهيدۇ) — ھەممىنى كۆرۈپ تۇرغۇچى

اَلْشَّــــهِيْدُ: ھـەممىنى كـۆرۈپ تۇرغۇچى ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى ھېچنەرسـە ئىلمىدىــن غــايىب بولمايدىغــان، پــۈتكۈل شـەيئىلەرنى كـۆزىتىپ، كـۆرۈپ تۇرىدىغـان زاتـتۇر. بـارلىق ھەرىكەتلـەردىن خـەۋەردار، بــارلىق ســۆز ۋە تاۋۇشـــلارنى ئـــاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر.

52. اَلْحَــــــقُّ (ئەلھــەققۇ) – مــەۋۇجۇتلۇقى شەكســز، ئــەزەلدىنلا مەۋجۇت

اَلْحَقُّ: مەۋجۇتلۇقى شەكسز، ئەزەلدىنلا مــەۋجۇت ئــەللاھ دېگــەن مــەنىدە. يــەنى بــارلىق ۋە ھــەقىقىيلىق ئىبادەتكــە لايــىق، يوقالمــاس مەڭگــۈ تۇراقلىــق، كائىنــاتنى بارلىققــا كەلتۈرگــۈچى ئــەللاھقا خاســتۇر. زاتــى، ئىســم - سۈپــەتلىرىدە، ســۆز ھەرىكەتلىرىدە، ئــەلچىلىرى، كىتــابلىرى ۋە دىــندا، شۇنداقلا بــارلىق شــەيئىلەردە ھــەق زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

53. اَلْوَكِيْلُ (ئەلۋەكىيلۇ)- ۋەكىل بولغۇچى

اَلْوَكِيْلُ: ۋەكىل بولغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئۆزىگە تەۋەككۇل قىلغان ۋە قايتىقان كىشىلەرگە ۋەكىلدۇر. كىمكى ئەللاھقا تەۋەككۇل قىلىدىكەن، ئەللاھ ئۇنىڭغا ئىگە بولىدۇ. ئەللاھ بىلەن باشقىلاردىن بىھاجەت بولىدىكەن ئەللاھ ئۇنى بىھاجەت قىلىدۇ. پۈتكۈل مەخلۇقلارنىڭ ئىشلىرىغا يېتەرلىك بولغانلىقى ئۈلارنىڭ مەنپەئەت رىزىقلىرىغا كېپىل بولغانلىقى ئۈچۈن تاپشۇرۇلىدىغان، ھەممە مەخلۇقنىڭ ئىشلىرىنى ئورۇنلاشتۇرغۇچى يېگانە ئەللاھتۇر.

54. أَلْقَــوِيُّ (ئەلقەۋىييۇ) – كـۈچ قۇۋۋەتتە يۈكسەك

أَلْقَــوِيُّ: كـۈچ قۇۋۋەتتـە يۈكسـەك، قۇدرەتلىـك ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى قۇدرەت ۋە كۈچى مۇكەممەل، ھېچ شەيئى ئـاجىز قىلالمايدىغـان زاتـتۇر. غـالىبتۇر، مـەغلۇب قىلىنمـايدۇ. پـاناھ بولـدۇ، پاناھلانمايدۇ.

55. أَلْمَتِيْنُ (ئەلمەتىينۇ) – بەك مۇستەھكەم

أَلْمَتِيْنُ: بەك مۇستەھكەم ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى قىلمىشلىرىدا چارچاش يەتمەيدىغان، يەردە بولسۇن، ئاسماندا بولسۇن ھېچقانداق نەرسە ئاجىز قىلالمايدىغان، قاتتىق، كۈچلۈك زاتتۇر. كۈچ - قۇدرىتى ھەرقانداق كۈچ، ھەرقانداق قۇۋۋەتتىن يۇقىرىدۇر.

56. أَلْوَلِـــيُّ (ئـەلۋەلىيۇ) — بـەك يېقىن

أَلْوَلِـــيُّ: بـەك يېقىـن، ئىگـىدارچىلىق قىلغۇچـى ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى يېقىن، ياردەم بەرگۈچى، ئىشلارنى ئۈستىگە ئالغۇچى زاتـتۇر. مۆئمىنلـەر ئـەللاھنى يېقىن بىلسە، ئەللاھ ئۇلارنى كۆڭۈل بـۆلۈش بىلـەن ئۆزىگـە يېقىنلاشـتۇرۇپ، ئۇلارنـى ئاسـراپ قوغدايـدۇ. ئـەللاھ ئۇلارنىـڭ ئىگىسـى، خوجىسـى، قوللىغۇچىسـى ۋە رەھـم قىلغۇچىسىدۇر.

57. اَلْحَمِيْدُ (ئەلهەميدۇ) – مەدھىيىگە لايىق

اَلْحَمِيْدُ: مەدھىيىگە لايىق ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى زاتى، ئىسىملىرى، سۈپەتلىرى، قىلمىشلىرىدا مەدھىيىگە سازاۋەردۇر. پەرىشتىلەر ۋە مۆمىنلەر، كائىناتتىكى بارلىق مەخلۇقات ھەمدۇ - سانا ئېيتىشقا لايىق، زەررىچە مەخلۇقلارمۇ ئىنئاملىرىنى بايان قىلدىغان، ھەمدۇ - ساناغا لايىق زاتتۇر. ئەللاھ ئۆزىنى مەخلۇقلىرى مەدھىيىلەشتىن ئىلگىرىلا ئۇلارغا ئۆزىنىڭ نېئمەتلىرىگە ھەمدۇ - سانا ئېيتىشنى ئۆگىتىش يۈزىسىدىن مەدھىيىلىگەن.

58. أَلْمُحْصِـــيُ (ئەلمۇھسىيۇ) — بارلىق شەيئىلەر سانىنى مۇكەممەل ئىگەللىگۈچى

أَلْمُحْصِـــيُ: بارلىق شەيئىلەر سانىنى مۇكەممەل ئىگەللىگۈچى)ھېسابلاپ تۇرغۇچى (ئەللاھ دېگەن مەندە. يەنى پۈتكۈل شەيئىنى ئۆز ئىلمى بىلەن ئىستاتىستىكا قىلىپ تۇرغۇچى، شەيئىلەردىن چوڭ - كىچىك ھېچقايسىسى ئىلمىدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدىغان ئىستاتىستىكا قىلغۇچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

59. أَلْمُبْدِئُ (ئەلمۇبدىئۇ) – يوقتىن بار قىلغۇچى

أَلْمُبْدِئُ: يوقتىن بار قىلغۇچى، ۋۇجۇدقا كەلتۈرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئەللاھ شەيئىلەرنى يوقلۇقتىن پەيدا قىلىپ ۋۇجۇدقا كەلتۈردى. ئۇلارنى ھېچقانداق سىناق قىلمايلا كەشىپ قىلدى. كائىنات ئەللاھنىڭ يارىتىشى بىلەن بارلىققا كەلگەن ھەم ئەللاھنىڭ كۈچ - قۇدرىتى بىلەن ئەسلىگە قايتىدۇ.

60. اَلْمُعِيْدُ (ئەلمۇئىيدۇ) – قايتا ئەسلىگە كەلتۈرگۈچى

اَلْمُعِيْدُ: ئەسلىگە كەلتۈرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى مەخلۇقلارغا ھاياتلىق، ھاياتتىن كېيىن ئۆلۈم، ئۆلگەندىن كېيىن مەڭگۈ ھاياتلىققا قايتۇرىدىغان، ئەسلىگە كەلتۈرگۈچى زاتتۇر. شەيئىلەرنىڭ ھەممىسى ئەللاھنىڭ كۈچ - قۇدرىتىدىن كەلگەن. كېيىن يەنە ئەللاھنىڭ ئالدىغا قايتىدۇ.

www.uyghurkitap.com

61. أَلْمُحْيِي (ئەلمۇھيىيۇ) - تىرىلدۈرگۈچى

أَلْمُحْيِي: تىرىلدۈرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى پۈتكۈل شەيئىدە ھاياتلىقنى ياراتقۇچى، جانلىقلارنى يوقلۇقتىن بار قىلغۇچى، ئۆلگەندىن كېيىن قايتا تىرىلدۈرگۈچى زاتتۇر. زېمىننى ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلدۈرگەن زاتتۇر.

62. أَلْمُمِيْتُ (ئەلمۇمىيتۇ) – جاننى ئالغۇچى

أَلْمُمِيْتُ: جاننى ئالغۇچى، ۋاپات تاپقۇزغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى بارلىق كىشىگە ئۆلۈمنى تېتىتقۇچىدۇر. بىردىن - بىر ھايات ئىگىسىدۇر. ئەللاھتىن باشقا ئۆلتۈرگۈچى بولمىغان، باشقا تىرىلدۈرگۈچىمۇ بولمىغان زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

63. أَلْحَـــــيُّ (ئەلهـەييۇ)ـ مەڭگـۈ هايات

أَلْحَـــيُّ: مەڭگـۈ هايـات ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـــەنى يوقلـــش، ئـــۆلۈش، باشـلىنىش ۋە ئاخىرلىششـى يـوق هايــات زاتتۇر. مۇتلەق باقىيلىق ئەللاھقا خاستۇر.

64. اَلْقَيُّوْمُ (ئەلقەييۇۋمۇ) – بارلىق مەخلۇقاتنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچى

اَلْقَيُّوْمُ: بارلىق مەخلۇقاتنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچى، بارلىققا كەلتۈرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى مۇتلەق ھالدا مۇستەقىل ئىش بېجىرگۈچى، سەلتەنىتىنىڭ ئىشلىرىنى تەدبىر قىلغۇچى، بارلىققا كەلتۈرگۈچىدۇر. شەيئىلەر پەقەت ئەللاھنىڭ قۇدرىتى بىلەنلا بارلىققا كەلگەندۇر. ئەللاھ مەخلۇقلىرىدىن بىھاجەتتۇر. ھالبۇكى، ئۇلار ئەللاھقا مۇھتاجدۇر.

65. أَلْوَاجِــــــدُ (ئــەلۋاجىدۇ) — تاپقۇچى

أَلْوَاجِدُ: تاپقۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ھېچنەرسە كەملىك قىلمايدىغان زاتتۇر. ئېھتىيــاجى چۈشــمەس بــايدۇر. خالىغــان، تەلــەپ قىلغــان ھــەرقانداق شــەيئىنى بــار قىلغۇچــى، ئــىرادە قىلغــانلىكى نەرســىنى كەلتۈرگۈچى، ئۆز مۇرادىنى ھاسىل قىلىشقا قــادىر، ھېچبىر مەخپــي بولغۇچى مەخپــي بولالمايدىغان زاتتۇر.

66. اَلْمَاجِدُ (ئەلماجىدۇ) – ئالىيجاناب، ئۇلۇغ

اَلْمَاجِدُ: ئالىيجاناب، ئۇلۇغ ئەللاھ دېگەن مەندە. يەنى ئەللاھ مۇكەممەل قۇدرەتكە ئىگە، ئۇلۇغدۇر، نوپۇزى چەكسىزدۇر، زاتى ئۇلۇغ، قاتتىق زەربىدار، سېخىيدۇر.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

67. اَلْوَاحِـــــدُ (ئــەلۋاھىدۇ) - يەككە - يېگانە

اَلْوَاحِـــدُ: يـەككـە - يېگـانە ئـەلـلاھ دېگـــەن مـــەنىدە. يـــەنى تەڭدىـــشى، ياردەمچىسـى، ئـوخششى، مىسلى يـوق يەككە - يېگانە زاتتۇر. زاتى، سۈپىتى ۋە قىلمىشلىـرىدا يەككـە، بىردىنبىـر بىھاجـەت زاتتۇر.

كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

68. أَلصَّمَدُ (ئەسسەمەدۇ) – بىھاجەت

أَلصَّمَدُ: بىھاجەت ئەللاھ دىگەن مەنىدە. يەنى ئېھتىياج ۋە تىلەكلەردە مەقسەت قىلىنىدىغان، ھەممە نەرسە ئۇ زاتقىلا مۇھتاج بولغان، بارلىق كاتتىلىق ئەللاھقىلا مەنسۇپ بولغان، قىيىنچىلىق ۋە ھادىسىلەردە ياردەم تەلەپ قىلىنىدىغان، مەخلۇقلىرىنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلىدىغان زاتتۇر.

69. اَلْقَادِرُ (ئەلقادىرۇ) – ھەممىگە كۈچى يەتكۈچى

اَلْقَـــادِرُ: ھەممىگـە قـادىر، كۈچـى يەتكۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ھېچ شەيئى ئاجىز قىلالمايدىغان، سەۋەبلەر بىلەن باغلانمايدىغان، پۈتكۈل مەۋجۇداتنى ئۆزىگە خاس رەۋىشتە كەشىپ قىلىدىغان، پەيدا قىلىدىغـان، ئىشـلاردا باشقا ياردەمچىلەرگـە ھاجىتى چۈشمەيدىغان مۇكەممەل قۇدرەت ئىگىسىدۇر.

70. اَلْمُقْتَدِرُ (ئەلمۇقتەدىرۇ) — ناھايىتى كۈچلۈك

اَلْمُقْتَدِرُ: ناھايىتى كۈچلۈك، قۇدرەت ئىگىسى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى قۇدرىتى بۈيۈكتۇر، ئۆزىنىڭ كامالى قۇدرىتى بىلەن ئۆز خەلقىگە ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچىدۇر. خالىغان نەرسىنى تەقدىر قىلغۇچى بىلىم ۋە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.

71. اَلْمُقَدِّمُ (ئەلمۇقەددىمۇ) — ئىلگىرى قىلغۇچى

اَلْمُقَدِّمُ : ئىلگىرى قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى خالىغان شەيئىنى خالىغان شەيئىدىن يارىلىش، ئۆلۈش، مەرتىۋە، رىزىق قاارلىقلاردا ئىلگىرى قىلغۇچى زاتتۇر.

ئۇيغۇر كىتاپ تورى
www.uyghurkitap.com

72. اَلْمُؤَخِّـــرُ (ئەلمەئـەخخىرۇ) — كېچىكتۈرگۈچى

اَلْمُؤَخِّرُ: كېچىكتۈرگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئۆز خاھىشى بويىچە بەزى شەيئىلەرنى بەزىسىدىن كېچىكتۈرىدىغان، ئەللاھنىڭ ھەققىنى كېچىكتۈرىدىغانلارنىڭ جازاسىنى خالىغىنىچە كېچىكتۈرىدىغان زاتتۇر. زالىملارغا جازانى ئۆزىلا بىلىدىغان ھېكمەت ۋە سەۋەبلەر بىلەن كېچىكتۈرگۈچى زاتتۇر.

73. اَلأَوَّلُ (ئەلئەۋۋەلۇ) ـ ئەڭ ئەۋۋەل

اَلأَوَّلُ: ئـەڭ ئـەۋۋەل ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى ئـۆزىنىڭ مـەۋجۇتلۇقى ۋە ئەزەلىيلىكى بىلەن ئەۋۋەلدۇركى ئـەللاھتىن بـۇرۇن هـېچ شـەيئى يوقـتۇر. ئـەللاھ ئەۋۋەلدۇر. باشلىنىشى يوق. زاتى، ئىسىم - سۈپەتلىرى ۋە پېئىلى بىلـەن ئـەزەلىيدۇر. ھەدىس شەرىفتە بىر ئەئرابىي رەسۇلۇللاھتىن: ئـەللاھ مـەخلۇقلارنى يارىتىشتىن ئىلگىرى قەيەردە ئىدى؟ دەپ سورىغاندا رەسۇلۇللاھ سـەللەل لاھۇئەلـەيھى ۋەسـەللەم جـاۋاب بېرىپ: «ئەللاھ بار ئىدى. ئەللاھدىن باشقا هېچ شەيئى يوق ئىدى» دېگەن. هىلقى ئەئرابىي: «ئەمدىچۇ؟» دېگەندە، ئـەللاھنىڭ رەسـۇلى: «ئـەللاھ يەنـە شـۇ ئەسـلى ھالىتىدە» دەپ جاۋاب بەرگەن.

74. اَلأَخِرُ (ئەلئاخىرۇ) – مەڭگۈ مەۋجۇت

اَلأَخِرُ: مەڭگۈ مەۋجۇت ئەللاھ دېگەن مەنىدە، يەنى ئەللاھ ئاخىردۇر. يەنى بۇ ئىسىم ئەللاھنىڭ باقىيلىقى، ئەبەدىيلىكىگە، ئەللاھتىن كېيىنكى يوقلۇققا دالالەت قىلغۇچىدۇر. ئەللاھ باقىيدۇر، ئاخىرلىششى يوقتۇر.

75. اَلظَّاهِرُ (ئەززاھىرۇ) – ئاشكارا بولغۇچى

اَلظَّاهِرُ: ئاشكارا بولغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئەللاھ ئاشكارىدۇركى، ئالىيلىقى ۋە بۈيۈكلۈكنى ئەللاھتىن بەكرەك ئىزھار قىلىدىغان بىرى يوقتۇر.

ئەللاھنىڭ ئۈستىدە ھېچ شەيئى يوقتۇر. ئۆزىنىڭ بارلىقىنىڭ دەلىل - پاكىتلىرى ۋە قۇدرىتىنىڭ نامايەندىلىرىنى ئەقىل ۋە كۆز ئىگىلىرىگە ئاشكارىلىغۇچىدۇر. ئەللاھ زاھىردۇر ئەللاھنىڭ يۇقىرىسىدا ھېچ نەرسە يوقتۇر.

76. اَلْبَاطِنُ (ئەلباتىنۇ) – مەخپىي

اَلْبَاطِنُ: مەخپىي بولغان ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى بۇ ئىسىم ئەللاھنىڭ ئىنسانلارغا يېقىنلىقى ۋە بىللە ئىكەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. ئەللاھنىڭ زاتى ۋە ماھىيىتى ئەقىل ۋە چۈشەنچىلەرنىڭ ئىدراك قىلىشىدىن مەخپىيدۇر.

www.uyghurkitap.com

77. اَلْوَالِــــيُ (ئــەلۋالىيۇ) ـ ئىگــە بولغۇچى

اَلْوَالِيُ: ئىگـە بولغۇچى ئـەللاھ دېگـەن مەنىدە. يەنى ئەللاھ شەيئىلەرنىڭ ئىگىسى، شــەيئىلەر ئۈچــۈن شــەيئىلەرنىڭ ئىــش ۋە مەنپەئەتلىرىگـە ئىگـە بولغۇچى، ئۇلاردىكى ھۆكۈمنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنى ئۆز خاھىشــــــى ۋە ھېكمــــــىتى بويىچــــــە ئورۇنلاشــتۇرغۇچىدۇر. ئــەللاھنىڭ شــەيئىلەر ئۈستىدىكى ھۆكۈمى ئـەللاھنىڭ قۇدرىتى ۋە ئىنئامى بىلەن ئىجرا قىلىندۇ.

78. اَلْمُتَعَالُ (ئەلمۇتەئالۇ) – بۈيۈك

اَلْمُتَعَالُ: بۈيۈك ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ھەر تۈرلۈك يۈكسەكلىك ئەللاھقىلا خاستۇر. زاتى ئالىي، قەدرى ئالىي، سۈپىتى ۋە قەھرى ئالىيدۇر. ئەللاھ ئەرش ئۈستىدە ئۆزىگە خاس رەۋىشتە بەرقارار بولغان، پۈتكۈل سەلتەنەت ئۆز ئىلكىدە بولغان زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

79. اَلْبَرُّ (ئەلبەررۇ) – ياخشىلىق قىلغۇچى

اَلْبَــرُّ: ياخشىلىق قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى پۈتكۈل ياخشىلىقنىڭ، ئېھساننىڭ ئىگىسىدۇر. دۇنيا، ئاخىرەتتە بەندىلىرىگە ئۆز ئاتاسىنى ئىنئام قىلىدىغان زاتتۇر.

80. اَلْــــتَّوَّابُ (ئەتتــەۋۋابۇ) – تەۋبىنى بەك قوبۇل قىلغۇچى

اَلْتَّوَّابُ: تەۋبىنى بەك قوبۇل قىلغۇچى ئەللاھ دىگەن مەنىدە. يەنى بەندىلىرىنىڭ تەۋبىسىنى كۆپلەپ قوبۇل قىلغۇچى، ئۇلارنى بىردە ئاگاھلاندۇرۇپ، بىردە مۆھلەت بېرىدىغان پەزىل - مەرھەمەت يۈزىسىدىن ئۇلارنى مەقبۇل تەۋبىگە مۇۋەپپىق قىلىدىغان زاتتۇر. بەندە تەۋبىنى قانچە تەكرارلىسا، قوبۇل قىلىشنى شۇنچە تەكرارلايدىغان زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

81. أَلْمُنْتَقِمُ (ئەلمۇنتەقىمۇ) – ئىنتىقام ئالغۇچى

أَلْمُنْتَقِمُ: ئىنتىقام ئالغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى خالىغان كىشىلەرگە يۇقىرى چەكتە جازا بەرگۈچى، ئادىل جازا بەرگۈچى، زالىملارنىڭ زۇلمىنى بىتچىت قىلىپ، ئاسىيلارنى قاتتىق جازالىغۇچى، ئۇلارنى قەھر - غەزىپى بىلەن تۇتقۇچىدۇر.

82. اَلْعَفُـــــوُّ (ئەلئـــەفۇۋۇ) — كەچۈرۈم قىلغۇچى

أَلْغَنِيُّ: كەچۈرۈم قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى يامانلىقلارنى ئۆچۈرۈپ، ئۇنى خالىغاندا ياخشىلىققا ئالماشتۇرۇپ بېرىدىغان ئەيىب - نۇقسانلاردىن پاك زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

83. اَلـــــــرَّؤُوْفُ (ئــەررەئۇفۇ) – كۆيۈمچــان

اَلــرَّؤُوْفُ : كــۆيۈمچان ئـەللاھ دېگـەن مەنىدە. يەنى كۆيۈمچان، ئۆز بەندىلىرىگە چەكســىز مېھىر - شەپقەت يەتكۈزگـۈچى، ئاسرىغۇچى، توغرا يول كۆرستىپ، بـەخت سـائادەت يولىغـا باشـلىغۇچى مۆكەممـەل رەھمەت ئىگىسىدۇر.

84. مَالِكُ الْمُلْك (مالىكۇلمۇلكى)–شاھلار شاھى

مَالِكُ الْمُلْك: شاھلارنىڭ شاھى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى قۇدرىتى مۇكەممەل، پۈتكۈل سەلتەنەتنىڭ ئىگىسى. دۇنيا، ئاخىرەت سەلتەنەتىدە شېرىكسىز ئورۇنلاشتۇرۇش ئېلىپ بارغۇچى، پۈتكۈل شەيئىلەرنىڭ سەلتەنەتى قولىدا بار، پۈتكۈل مەخلۇقات دەرگاھىغا قايتىدىغان ئەيىب - نۇقسانلاردىن پاك سەلتەنەت ئىگىسىدۇر.

www.uyghurkitap.com

85. ذُو الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ (زۇلجەلالى ۋەلئىكرامى) – ئۇلۇغلۇق، بۈيۈكلۈك ئىگىسى

ذُو الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ: ئۇلۇغلۇق، بۈيۈكلۈك ئىگىسى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئەللاھتىن بۈيۈك ھېچكىم يوقتۇر. ئىكرام ئىگىسى. ئۆزىنىڭ پەيغەمبەر، سالىھ بەندىلىرىنى سوۋغا - سالام، كاتتا ئىنئاملار بىلەن ھۆرمەتلىگۈچى زاتتۇر.

86. اَلْمُقْسِطُ (ئەلمۇقسىتۇ) — ئادىل، ھەققانىيەتچى

اَلْمُقْسِطُ: ئادىل، ھەققانىيەتچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئەللاھ ھۆكۈم ۋە پۈتكۈل ئورۇنلاشتۇرۇشدا ئادىل زاتتۇركى، زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچى ئۈچۈن زالىمدىن قىساس ئېلىپ، ئاجىزلار ئۈچۈن بوزەك قىلغۇچىلارغا قارشى ياردەم بېرىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

87. اَلْجَامِعُ (ئەلجامىئۇ) — جۇغلىغۇچى

اَلْجَامِعُ : جۇغلىغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى خالايىقلارنى قىيامەت كۈنى ھېساب ئېلىش ئۈچۈن يىغىدىغان، كائىناتنى بىر گەۋدىلەشتۈرگۈچى، ئىنسانغا ئوخشاش ۋەكىللىك خاراكتېرىگە ئىگە جانلىقلارنى قىيامەت كۈنى يەر يۈزىگە توپلىغۇچى، ئاسمانلار ۋە سەييارىلەردەك پەرقلىق جىنىسلارنىمۇ توپلىغۇچى زاتتۇر.

88. أَلْغَنِيُّ (ئەلغەنىيۇ) – بەك باي

أَلْغَنِيُّ: بەك باي ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى پۈتكۈل مەخلۇقاتتىن بىھاجەت، ھەممىسى ئەللاھقا ئېھتىياجلىقتۇر. چەكسىز پەزىلەت ۋە ئىنئام ئىگىسىدۇر، ھېچكىمگە ئەسلا ئېھتىياجى چۈشمەس زاتتۇر.

www.uyghurkitap.com

89. اَلْمُغْنِيُ (ئەلمۇغنيۇ) – باي قىلغۇچى

اَلْمُغْنِيُ: باي قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى بەندىلىرىدىن خالىغان كىشىنى خالىغان بايلىق تۈرلىرى بىلەن باي قىلىدۇ. بايلىقنىڭ ئەڭ ئەۋزىلى كۆڭۈل بايلىقىدۇر. شۈبھىسىزكى ھاجەتلەر ئەللاھتىنلا تىلىنىدۇ.

90. أَلْمَانِعُ (ئەلمانىئۇ) - توسقۇچى

أَلْمَانِعُ: توسقۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئەللاھ ئۆز ۋەلىيلىرىگە باشقىلارنىڭ ئازار بېرىشىنى توسىدۇ. بەزى ئىمكانىيەتلەرنى مەۋجۇت قىلىپ، بەزىسىنى مەنئى قىلىدۇ.

www.uyghurkitap.com

91. أَلْــــــضَّارُّ (ئــەززار رۇ) – دۇشمەنلىرىلگــە ئــازاب – ئوقۇبــەت يەتكۈزگۈچى

أَلْـــــضَّارُّ : دۇشمەنلىرىگــە ئــازاب - ئوقۇبــەت يــەتكۈزگۈچــى ئەلــلاھ دېگــەن مەنىدە. يەنى زىيان ۋە يامانلىقنى خالىغان كىشىگــە خــالىغىنىدەك بىــكــتــكۈچـــى، سىنــاش يۈزىسىدىن كــەمبــەغەل قىلىدىغان، كېسەل قىلىدىغان ۋە بەختسىز قىلىدىغان، ئۆز ھېكمــەت ۋە خاھىشى بويىچە مەھرۇم قىلىدىغان زاتتۇر.

92. اَلنَّــــافِعُ (ئـەننافىئۇ) – پـايدا يەتكۈزگۈچى

اَلنَّافِعُ: پايدا يەتكۈزگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى دىن ۋە دۇنيالىق جەھەتتە مەنپەئەت يەتكۈزگـۈچىدۇر. ئـەللاھۇ سۇبھانەھۇ ۋەتەئالا ئۆزىلا ساقلىق، بايلىق، بـەخت ـ سـائادەت ۋە مەنسـەپ ئاتـا قىلغۇچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

93. اَلنُّورُ (ئەننۇۋرۇ) – نۇرلۇق

اَلنُّورُ: نۇرلۇق، ئۆزلۈكىدىن ئاشكارە بولغۇچى ۋە ئۆزگىلەرنى ئاشكارە قىلغۇچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئۆز مەجۇۋتلۇقى بىلەن زاھىردۇركى، شەيئىلەرگە چېچىلىۋاتقان پۈتكۈل نۇرنىڭ ئاشكارا بولۇشى ئەللاھ بىلەندۇر. ئەللاھ پۈتكۈل زۇلمەتلەرنىڭ نۇرىدۇر. ئەللاھ ئۆزىنى ياد قىلغۇچى بەندىلەرنىڭ قەلبىنى ئۆز زىكرىنىڭ نۇرى بىلەن يورۇتۇپ، تونۇغۇچىلارنىڭ كۆڭلىنى مەئرىفىتىنىڭ نۇرى بىلەن نۇرلاندۇرغان زاتتۇر. ئەللاھ ئاسمانلار ۋە زېمىنلارنىڭ نۇرىدۇر. ئەللاھنىڭ ھىجابى شۇنداق نۇردۇركى، ئەگەر ئۇنى ئاچسا پۈتكۈل شەيئىنى كۆيدۈرۈۋەتكەن بولاتتى.

94. أَلْهَادِيُ (ئەلهادىيۇ) – ھىدايەت قىلغۇچى

أَلْـهَـــادِيُ: ھىدايـەت قىلغۇچـى ئـەلـلاھ دېگـەن مەنـىدە. يـەنـى ئـۆز ھىدايىتـى بىلـەن ئـازغۇنلارنـى توغـرا يـولغا باشلايدىغان، خـاس بەندىلىرىنـى ھېكمـەت ۋە مەرىپـەتكە يېتەكلـەيدىغـان زاتتـۇر. ئـەللاھ پۈتكـۈل شـەيئىگـە ئۆزىگـە خـاس ھايـات ئاتـا قىلىپ، ھىدايەت قىلغان زاتتۇر.

95. أَلْــــــبَدِيعُ (ئەلبــەدىئۇ)— ئۆرنەكسىز، يوقتىن بار قىلغۇچى

أَلْــــــبَدِيعُ: ئۆزنەكســز، يوقتــن بــار قىلغۇچــى، ئــەللاھ دېگــەن مــەنىدە. يــەنى كەشپــــياتچىدۇركى، زاتـــى، سۈپـــتى، قىلمىشلىرىدا ئوخششى، تەڭدىشى يوقتۇر. شــەيئىلەرنى ئۆرنــەك ئالمــاي، دورۇمــاي، سىناق قىلماي ياراتقان زاتتۇر.

96. أَلْبَــاقِيُ (ئـەلباقىيۇ) – مەڭگــۈ باقىي

أَلْبَــاقِيُ: مەڭگــۈ باقىي ئـەللاھ دېگـەن مـەنىدە. يـەنى ئـەللاھ پـۈتكۈل مـەخلۇقى تۈگىگــەندىن كېيىــنمۇ بــاقىيدۇر. مەڭگــۈ يوقالماســتۇر. مــەۋجۇتتۇر ھــەم ئــەزەلى باقىيلىق بىلەن سۈپەتلەنگۈچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

97. اَلْوَارِثُ (ئەلۋارىسۇ) — يوقالماس ۋارىس

اَلْوَارِثُ: يوقالماس ۋارىس ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى بارلىق مەخلۇقلار، كائىناتلارنىڭ ھەقىقىي ۋارىسى، ئىگىسى ئەللاھتۇر. چۈنكى، ئەللاھ مەخلۇقلار تۈگىگەندىن كېيىنمۇ باقىيدۇر. پۈتكۈل شەيئىنىڭ قاراگاھى ۋە ئاقىۋىتى ئەللاھقا باغلىقتۇر. ئەللاھ شۇ چاغدا دەيدۇكى: «بۈگۈن سەلتەنەت كىمنىڭ؟ يەككە - يېگانە ھەممىنى يەكسان قىلغۇچى ئەللاھنىڭدۇر».

98. اَلرَّشِيْدُ (ئەررەشىيدۇ) – توغرا يولغا يېتەكلىگۈچى

اَلرَّشِيْدُ: توغرا يولغا يېتەكلىگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئەللاھ توغرا ئىش قىلغۇچىدۇر. مۇكەممەل كامالەت، بۈيۈك ھېكمەت، بۈيۈك ئادالەت بىلەن سۈپەتلەنگۈچىدۇر. تەدبىرلىرى ھېچقانداق ياردەمچى، مەسلىھەتچىگە ئېھتىياجسىز ھالدا چەكسىز توغرىلىق بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. توغرا يولغا يېتەكلىگۈچىدۇر.

www.uyghurkitap.com

99. ألصَّبُوْرُ (ئەسسەبۇۋرۇ) – ناھايىتى سەۋرچان

ألصَّبُوْرُ: ناھايىتى سەۋرچان ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يەنى ئىنتىقام ئېلىشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ. ئەللاھ ئىشلارنى ۋاقتىدىن بۇرۇن تۈتۈش قىلىشقا ئالدىرىمايدۇ. سەۋرچانلىقنىڭ ئەللاھنىڭ سۈپىتىدىكى مەنىسى: بارلىق مەخلۇقاتقا سەۋرنى ئىلھام قىلغۇچى، مېھرىبان، دېگەندىن ئىبارەتتۇر. ئەيىب - نۇقسانلاردىن پاك، ئۇلۇغ، يەككە - يېگانە زاتتۇر.

قوشۇمچە: أَلـــــــرَّبُّ (ئـــەررەببۇ) - تەربىيلىگۈچى

أَلرَّبُّ: تەربىيلىگۈچى ئەللاھ دېگەن مەنىدە. يـەنى ئـەللاھنىڭ گـۈزەل ئىسـمىلىرىدىن بـىرى بولۇپ، ھەممىگە مەلۇم بولغان توقسان توققۇز ئىسـمىدىن زىيادە ئىسـمىلارنىڭ بـىرى. رەبـبۇ دېگـەن، ھەممـە بەندىسىنى تـەدبىر ۋە تۈرلۈك نېئمەتلــەر بىلــەن تەربىيلىگــۈچى دېمـەكتۇر. خۇسۇسەن ئۆزىنىڭ ياخشى بـەندىلىرىنى قـەلب - روھ ۋە ئـەخلاقلىرىنى ئىســلاھ قىلىــش بىلــەن تەربىيلىگۈچىدۇر.

بوۋاققا ئىسسىم قويۇش تەرتىپلىرى

پەرزەنت خۇشاللىقى ھەر قانداق ئاتا ــ ئانا ئۈچۈن چەكسىزدۇر. ئادەتتە كىشىلەر غەم قايغۇسىنى كۆز ياشلىرى بىلەن ئىپادىلىسە، خۇشاللىقنى كۈلكە بىلەن ئىپادىلەيدۇ. بىراق، دەرىجىدىن تاشقىرى خۇشاللىقنىمۇ كۆز ياشلىرى بىلەن ئىپادىلەپ، ئاللاھقا تەشەككۈر ئېيتىدۇ. پەرزەنت خۇشاللىقى مۇشۇلار قاتارىدىن بولۇپ، ھەرقانداق رەھىمسىز، تاش يۈرەك ئاتا ـ ئانىمۇ بۇنداق خۇشاللىقنىڭ سىرتىدا ئەمەس. چۈنكى ئاتا ــ ئانىنىڭ ئەڭ

چوڭ ئارزۇسى ئۆزلىرىنىڭ ئىز باسارى بار بولسا، ئۆزلىرى ئاچ - زار، يىلىڭ بولسىمۇ پەرزەنتىنىڭ غېمىنى يەپ مەڭگۈ مىننەتسىز قۇلدەك ئىشلەپ پەرزەنتلىرىنى تەربىيىلەش، قاتارغا قوشۇش ۋە جەمئىيەت ئۈچۈن يارامىلىق قىلىپ تەربىيىلەش ئۈچۈن تىرىشىدۇ. ھەممە چەكلىك ئۆمرىدە ئەمەلگە ئاشۇرالمىغان ئارزۇ ئارمانلىرىنى ئۆزىنىڭ مىراسخورى بولغان، پەرزەنتىنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇشى ئۈچۈن ئۇنى يارامىلىق ئەۋلاتلاردىن قىلىشقا پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشىدۇ.

چۈنكى، ھەقىقىي بىلىمدىن خەۋەرسىز بۇ ئاتا - ئانا قىممەتلىك ئۆمرىنى ئويۇن - تاماشا، ھاۋايى - ھەۋەس بىلەن ئۆتكۈزۈپ ئەقىل ھوشىنى تاپقاندا بەللىرىنىڭ مۈكچىيىپ

ئۆمرىنىڭ بىر يەرگە بېرىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىپ چۆچۈپ كېتىدۇ. دە سەۋەبىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئىزدەشكە باشلايدۇ. ئاخىرى سەۋەبنى تاپىدۇ. ئۇ بولسىمۇ تەربىيەسىزلىك ۋە بىلىمسىزلىك!. ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟. ئۇ بىردىن بىر ئۆمىدىنى پەرزەنتىگە باغلايدۇ. ئۇ تەربىيە ۋە بىلىمنىڭ ئىنساننى بۇ دۇنيا ۋە ئۇ دۇنيادا ھەقىقىي بەختكە ئېرىشتۈرىدىغانلىقىنى تونۇپ يېتىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئاللاھ تائالانىڭ: ﴿وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ الاَّمَاسَعَى وَاَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الاَوْفَى﴾ «ئىنسان پەقەت ئىرىشقان نەرسىگە ئېرىشەلەيدۇ، ئۇنىڭ ئىرىشچانلىقىنىڭ نەتىجىسى پات ئارىدا كۆرۈلىدۇ، ئاندىن تولۇق مۇكاپات (ياكى) تولۇق

جازا بېرىدۇ») (سۈرە نەجم 39-، 41- ئايەتلەر) ئىدادىسىدىن ئىبارەت پارلاق يولنى تونۇغالىدى

يېڭى ھاياتلىق دۇنياغا كۆز ئاچقاندىن كېيىن ئالدى بىلەن ئاتا ـ ئانىنىڭ دۇچ كېلىدىغىنى قايسى ئىسىمنى قويۇش، قايسى تەرتىپ بىلەن قويۇش مەسىلىسىدۇر. قويۇلىدىغان ئىسىم قۇلاققا يېقىملىق بولغاندىن سىرت، مەنىسىنىڭ ياخشى بولۇشى ئالدىنقى شەرت قىلىنىدۇ.

بۇ ھەقتە: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ اَنَّكُمْ تُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَاءِ كُمْ وَاَسْمَاءَ آبَائِكُمْ، فَأَحْسِنُوْا اَسْمَاءَ كُمْ. رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ.

پەيغەمبىرىمىز: «سىلەر قىيامەت كۈنى ئۆزۈڭلار ۋە ئاتاڭلارنىڭ ئىسمى بىلەن

uyghurkitap.com

چاقىرىلىسىلەر، شۇڭا، ئىسمىڭلارنى ياخشى قويۇڭلار»، دېگەن. (سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد تىن)

تۆۋەندە ئىسىم قويۇش ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەرنى قىسقىچە چۈشەندۈرىمىز.

1. بوۋاق تۇغۇلغاندا خۇش ـ خەۋەر يەتكۈزۈش ھەم مۇبارەكلەش

خەلقىمىزنىڭ ئېسىل ئەنئەنىلىرىدىن بىرى، بوۋاق تۇغۇلغاندا خۇش ـ خەۋەر يەتكۈزۈش ۋە مۇبارەكلەش. ئەگەر بىرىنىڭ ئايالىنىڭ يەڭگىلىكىدىن خەۋەر تاپقان كىشى ھامان ئۇ كىشىگە خۇش ـ خەۋەر يەتكۈزۈشكە ئالدىرايدۇ. بۇ، ئۇ كىشىگە خۇرسەنلىك ئاتا قىلىش بىلەن بىرگە ئۇ كىشى بىلەن شۇنداقلا، ئائىلىلەر ئارا دوستلۇق مۇناسىۋىتىنىڭ

كۆچىيىشىگە پايدىلىق. ئەگەر كېيىن خەۋەر تېپىپ قالسا، ئەر-ئايالنى مۇبارەكلەيدۇ. بۇۋاقتا ئاللاھتىن ئۆزۈن ئۆمۈر، ئىنساپ - تەۋپىق، بەخت - سائادەت تىلەپ خۇشاللىقنى بىلدۈرىدۇ. چۈنكى، بۇ ھەقتە مۇنۇ ئايەت بار:

﴿... فَبَشَّرْنَٰهَا بِإِسْحَٰقَ وَمِن وَرَآءِ إِسْحَٰقَ يَعْقُوبَ﴾

«بىز ئۇنىڭغا (ئىبراھىمنىڭ ئايالى سارەگە) ئىسھاق (ئىسىملىك) بالىسىنىڭ بولىدىغانلىقى بىلەن ۋە ئىسھاقتىن كېيىن كېلىدىغان يەئقۇب (ئىسىملىك نەۋرىسى بولىدىغانلىقى) بىلەن خۇش بىشارەت بەردۇق».

(سۈرە ھۇد 71- ئايەت)

بوۋاق تۇغۇلغان ھامان (كىم بولسا بولۇۋېرىدۇ) قۇلىقىغا ئەزان ئېيتىلىدۇ

www.uyghurkitap.com

بۇ ھەقتە. عَنْ أَبِيْ رَافِع قَالَ رَأَيْتُ النَّبِي ﷺ أَذَّنَ بِالصَّلاَة فِى اُذُنِ الْحُسْنِ بْنِ عَلى حِيْنَ وَلَدَتْهُ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ. رَوَاهُ التِّرْمذِيُّ وَ أَبُودَاوُدَ وَ اَحْمَدُ.

ئەبۇ رافىئ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەن پاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ئوغلى ھەسەن ئىبنى ئەلىينى تۇغقاندا رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇنىڭ قۇلىقىغا ئەزان (نامازغا ئېيتىلىدىغان)ئېيتقانلىقىنى كۆرگەن. (جامىئۇت تىرمىزى، سۇنەنۇ ئەبى داۋۇد تىن).

عَنْ اِبْنِ عَبَّاسِ قَالَ اِنَّ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ أَذَّنَ فِى أُذُنِ الْحَسَنِ بنِ عَلي يَوْمَ وِلِدَ. وَقَامَ فِي أُذُنِه الْيُسْرَى رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: پەيغەمبىرىمىز نەۋرىسى ھەسەن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ تۇغۇلغان كۈنى ئۇنىڭ ئوڭ قۇلىقىغا ئەزان، سول قۇلىقىغا

تەكبىر ئېيتقان (شۇ ئەبۇلئىماندىن).

ئەرزان دېگىنىمىز، ئەللاھۇ ئەكبەر (تۆت قېتىم)، ئەشھەدۇئەنلائىلاھە ئىللەللاھ (ئىككى قېتىم)، ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللاھ (ئىككى قېتىم)، ھەييى ئەلەسسەلات (ئىككى قېتىم)، ھەييى ئەلەلفەلاھ (ئىككى قېتىم)، ئەللاھۇ ئەكبەر (ئىككى قېتىم)، لائىلاھە ئىللەللاھ (بىر قېتىم) ئوقۇلىدۇ.

تەكبىر دېگىنىمىز ئەزاندىكى سۆزلەر تېزراق ئوقۇلىدۇ. ھەمدە «ھەييى ئەلەلفەلاھ» تىن كېيىن «قَدْ قَامَتِ الصَّلٰوةُ — قەدقامەتىسسالات» ئىككى قېتىم قوشۇپ ئېيتىلىدۇ.

www.uyghurkitap.com

ئەزاننىڭ ئەرەبچە ئوقۇلۇشى:

اَللّٰهُ اَكْبَرُ

أَشْهَدُ أَنْ لاَإِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ

حَيِّ عَلَى الصَّلٰوةِ

حَيِّ عَلَى الْفَلاَحِ

أَللّٰهُ أَكْبَرُ

لاَإِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ.

ئـەزاننىڭ تەرجىمىسـى: ئـەللاھ بۈيۈكـتۇر، گـۇۋاھلىق بېرىمـەنكى، ئـەللاھتىن باشـقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر. گۇۋاھلىق بېرىمـەنكى، مۇھەممـەد ئەلەيھىسسالام ئەللاھنىڭ ئەلچىسىدۇر. نامازغا كېلىڭلار، نىجادلىققا كېلىڭلار. (تـەكبىردە قوشـۇلغان «قـەد قامەتىسسـەلات» نىـڭ تەرجىمىسى: نامازغا تۇرىدىغان ۋاقىت بولۇپ قالدى.) ئەللاھ ئۇلۇغدۇر. ئەللاھتىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر.

ئـەزاننىڭ دۇئاسـى: ئەللاھۇممـە رەببـە ھـازىھىد دەئۋەتىتتاممـە. ۋەسسـەلاتىل قائىمـە، ئـاتى مۇھەممـەدىل ۋەسـىيلەتە ۋەلپـەزىيلە، ۋەبئەسھۇ مەقامەم مەھمۇدەللەزى ۋەئەدتە.

ئەرەبچە ئوقۇلۇشى:

أَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَائِمَةِ اٰتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا الَّذِي وَعَدْتَهُ.

تەرجىمىسى: ئى ئەللاھ، سەن كامىل ئەزاننىڭ ۋە ھازىرقى نامازنىڭ ئىگىسىسەن. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا جەننەتتىكى يۇقىرى ئورۇننى ۋە ئالىي مەرتىۋىنى بەرگىن. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۆزۈڭ ۋەدە قىلغان بۈيۈك (شاپائەت قىلىش) ماقامىغا ئەۋەتكىن.

2. ئىغىزلاندۇرۇش

«ئىغىزلاندۇرۇش» دېگىنىمىز، چاينالغان نەرسىنى بوۋاقنىڭ ئاغزىغا سېلىپ ئاغزىنى ھەرىكەتلەندۇرۇش دېگەنلىكتۇر. بوۋاق شۇ

نەرسىنى يۇتقۇچەئۇنى ئوك - سولغا ئاستا ئاستا ھەرىكەتلەندۈرۈپ تۇرۇشتۇر. بۇنىڭ ھېكمىتى شۇكى، بۇ ئارقىلىق بالىنىڭ ئېغىز بوشلۇقى تىل ھەرىكىتى ئارقىلىق كۈچلىنىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئانىسىنى ئېمىشتە قىينالماي ياخشى ئېمەلەيدۇ. بوۋاقنى ئېغىزلاندۇرغاندا ئەڭ ياخشىسى سالىھ، تەقۋا كىشىنىڭ ئېغىزلاندۇرغىنى ياخشى. بۇ ھەقتە مۇنداق ھەدىس شەرىف بار:

عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: وُلِدَ لِي غُلَامٌ فَأَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ فَسَمَّاهُ اِبْرَاهِيمَ فَحَنَّكَهُ بِتَمْرَةٍ وَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمٌ وَ اَحْمَدُ.

ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مېنىڭ پەرزەنتىم تۇغۇلغاندا، ئۇنى پەيغەمبىرىمىزنىڭ يېنىغا ئېلىپ باردىم.

پەيغەمبىرىمىز ئۇنىڭغا ئىبراھىم دەپ ئىسىم قويۇپ بولۇپ، خورما بىلەن ئىغىزلاندۇردى ۋە ئۇ بالا ئۈچۈن بەرىكەت تىلەپ دۇئا قىلدى.

(سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

3. بوۋاقىا ئىسىم قويۇش:

بوۋاق يەتتىنچى كۈنى ئىسىم قويۇلىدۇ. (تۇغۇلغان كۈنى ئىسىم قويۇلمىغان بولسا).

بۇ ھەقتە: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ اَلْغُلاَمُ مُرْتَهَنٌ بِعَقِيْقَتِهِ يُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ السَّابِعِ وَيُسَمَّى وَيُحْلَقُ رَأْسَهُ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ أَحْمَدُ وَ أَيْضًا قَالَ: رَسُوْلُ اللهِ ﷺ كُلُّ غُلاَمٍ رَهِيْنَةٌ، بعقيقته تُذْبَحُ عنه يومُ سابعه، ويحلق رأسه ويُسَمّى. رواه أبو داود والنسائي و ابن ماجة و أحمد.

پەيغەمبىرىمىز: «بارلىق تۇغۇلغان بوۋاق ئەقىقىسىگە گۆرە قويۇلغان. 7- كۈنى (قوي) بوغۇزلىنىدۇ، ئىسىم قويۇلىدۇ، چېچى چۈشۈرۈلىدۇ». (جامىئۇت تىرمىزى، مۇسنەدۇ ئەھمەد تىنى) (يەنە بىر ھەدىستە: بارلىق تۇغۇلغان بوۋاق ئەقىقىسىگە گۆرە قويۇلغان. 7- كۈنى قوي بوغۇزلىنىدۇ، چېچى چۈشۈرۈلىدۇ، ئىسىم قويۇلىدۇ، دېيىلگەن.) (سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد؛ سۈنەنۇن نەسەئى؛ سۈنەنۇئىبنى ماجە؛ مۇسنەدۇ ئەھمەد)

ئىسىم قويۇشقا ئادەتتە بىلىملىك، تەقۋا كىشىنى چاقىرىتىپ قويغۇزىدۇ. ئەگەر زۆرۈر بولۇپ، قالسا، ئاتىسى ئۆزى قويسىمۇ بولۇۋېرىدۇ.ئىسىم قويغۇچى ئاۋۋال تاھارەت ئېلىپ ئاندىن ئىسىم قويۇشى كېرەك. ئىسىم قويغۇچى بوۋاق تۇغۇلۇپلا ئىسىم قويماقچى

بولسا، بوۋاقنى قولىغا ئېلىپ، خورمىنى (ياكى شۇنىڭدەك تاتلىق يېمەكلىكنى) ئاغزىدا چايناپ ئاندىن بوۋاقنىڭ ئاغزىغا سېلىپ ئېغىزلاندۇرۇپ بولۇپ، ئاندىن ئىسىم قويىدۇ.

يەنى: ئەئۇزۇ بىللاھى مىنەششەيتانىررەجىيم، بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم دەپ بولۇپ. ئاندىن ئىسىم قويىدۇ.

ئەرەبچە ئوقۇلۇشى: أَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ، بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيْمِ. بۇ مۆئمىن مۇسۇلمان بوۋاقنىڭ ئىسمى پاك بولسۇن دەيدۇ. ئاندىن بۇ دۇئانى ئوقۇيدۇ. ئەللاھۇممە بارىك فيهى ۋەلاتەزۇررەھۇ. ئەللاھۇممە ئەئىنھۇ ئەلا زىكرىكە ۋەشۇكرىكە ۋە ھۇسنى ئىبادەتىكە.

ئەرەبچە ئوقۇلىشى:

أَللّٰهُمَّ بَارِكْ فِيْهِ وَلَاتَضُرُّهُ. أَللّٰهُمَّ أَعِنْهُ عَلَى

ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ.

تەرجىمىسى: ئى ئەللاھ، بوۋاقنى زىيان - زەخمەت يېتىشتىن ساقلاپ ئۆزۈڭگە (ئۆمرىگە) بەرىكەت ئاتا قىلغايسەن. ئى ئاللاھ، بوۋاقنىڭ سېنى زىكرى قىلىشىغا، ساڭا تەشەككۈر ئېيتىشىغا، ئىبادىتىڭنى ياخشى قىلىشىغا ياردەم بەرگەيسەن.

4. بوۋاقنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىش

ئەقىقە دېگەنلىك بوۋاق تۇغۇلۇپ يەتتىنچى كۈنى قوي سويۇپ بوۋاقنى قۇتلۇقلاشتۇر.

بۇ ھەقتە: قال رسول الله ﷺ مَعَ الْغُلَامِ عَقِيْقَةٌ، فَاَهْرِيْقُوْا عَنْهُ دَمًا، وَاَمِيْطُوْا عَنْهُ الاَذَي. رواه البخارى و الترمذى و ابو داود، و ابنو ماجة و احمد و الدارمي.

www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەرىمىز: «بوۋاقنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىش، ئۇنىڭ ھەققىدە ئەللاھقا ئاتاپ قان ئاقتۇرۇش، شۇ ئارقىلىق بوۋاققا كېلىدىغان ئازارنى يىراق قىلىش كېرەك» دېگەن. (سەھىھۇلبۇخارى، جامىئۇت تىرمىزى، سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۈنەنۇننەسەئى، سۈنەنۇ ئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەد دىن)

ۋە يەنە: أَمَرَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ بِتَسْمِيَةِ الْمَوْلُوْدِ يَوْمَ سَابِعِهِ وَوَضْعِ الأَذَى عَنْهُ وَالْعَقِّ. رَوَاه التِّرْمِذِيُّ.

پەيغەمبىرىمىز: 7- كۈنى بوۋاققا ئىسىم قويۇشنى، شۇ ئارقىلىق ئازارنى يىراق قىلىشنى ۋە ئەقىقە قىلىشنى بۇيرىدى. (جامىئۇت تىرمىزىدىن)

ۋە يەنە: أَمَرَنَا رَسُوْلُ اللهِ ﷺ أَنْ نَعُقَّ عَنِ الْغُلاَمِ شَاتَيْنِ وَعَنْ الْجَارِيَةِ شَاةً. رواه التِّرْمِذِيُّ وَ ابْنُ مَاجَةَ.

پەيغەمبىرىمىز: ئوغۇل پەرزەنتكە ئىككى قوي، قىز پەرزەنتكە بىر قوي ئەقىقە قىلىشىمىزنى بۇيرىدى. (جامىئۇت تىرمىزى؛ سۈنەنۇ ئىبنى ماجە دىن)

ۋە يەنە: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ اَلْغُلاَمُ مُرْتَهَنٌ بِعَقِيْقَتِهِ يُذْبَحُ عَنْهُ يَوْمَ السَّابِعِ وَيُسَمَّى وَيُحْلَقُ رَأْسُهُ. رَوَاهُ التِّرْمِذِى وَ أَحْمَدُ.

پەيغەمبىرىمىز: «ھەر قانداق بوۋاق ئەقىقىسىگە باغلىق. يەتتىنچى كۈنى ئەقىقىسى قىلىنىدۇ، ئىسمى قويۇلىدۇ (ئەگەر بىرىنچى كۈنى ئىسىم قويۇلمىغان بولسا)، چېچى چۈشۈرۈلىدۇ»، دېگەن. (جامىئۇت تىرمىزى، مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن)

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ: عَنِ الْغُلَامِ شَاتَانِ وَعَنِ الْجَارِيَةِ شَاةٌ، لَايَضُرُّكُمْ ذُكَرَانًا كُنَّ اَمْ اِنَاثًا رواه التِّرْمِذِيُّ و النَّسائِيُّ وَ اَبُوْ دَاوُدَ، وَ اِبْنُ مَاجَةَ و الدَّارِمِيُّ

پەيغەمبىرىمىز: «ئوغۇل پەرزەنتكە ئىككى قوي، قىز پەرزەنتكە بىر قوي ئەقىقە قىلىش كېرەك. سىلەرنى بوۋاقنىڭ ئوغۇل ياكى قىز تۇغۇلۇپ قىلىشى ئەقىقىدىن توسۇپ قويمىسۇن»، دېدى.

(جامىئۇت ترمىزى، سۇنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۇنەنۇن نەسەئى، سۇنەنۇ ئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇد دارىمىدىن)

بىر قوي ئەقىقە قىلىش توغرىسىدىمۇ مۇنداق ھەدىس شەرىف بار: اِنَّ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ عَقَّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِى بِشَاةٍ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پەيغەمبىرىمىز ھەسەن ئىبنى ئەلىنىڭ ئەقىقىسى ئۈچۈن بىر قوي ئۆلتۈرگەن.

(جامىئۇت تىرمىزى دىن)

(يۇقىرىقى ھەدىسلەردىن ئوغۇل پەرزەنت ئۈچۈن ئىككى قوي ئەقىقە قىلىشنىڭ ئەۋزەللىكى، بىر قوي ئەقىقە قىلىشمۇ بولىدىغانلىقى مەلۇم.)

ئەقىقە قىلىشنىڭ ۋاقتى توغرىسىدا مۇنداق ھەدىس بار: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ اَلْعَقِيْقَةُ تُذْبَحُ لِسَبْعٍ، وَلاَ رَبْعِ عَشَرَ، وَلاِحْدَى وَعِشْرِيْنَ رواه اَلْبَيْهَقِيُّ وَ السُّيُوْطِيُّ.

پەيغەمبىرىمىز: 7 - ، 14 - ۋە 21 - كۈنلىرى ئەقىقىسى قىلىنىپ قوي بوغۇزلىنىدۇ، دېگەن. (سۇنەنۇلبەيھەقى، جامىئۇسسەغىرىدىن).

ئەقىقە قىلىنىدىغان قوي قوچقار بولۇشى،

ئاقساق، چولاق بولماسلىقى شەرت قىلىنىدۇ.

ئەقىقە قىلىش بولسا، بوۋاقنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن بېشىغا كېلىدىغان ھەرخىل ئاپەتلەردىن قۇتۇلۇپ قېلىش ئۈچۈن فىدىيە بېرىش بولۇپ، ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامغا كەلگەن ئۆلۈمنى بىر قوچقار قۇربانلىق قىلىش بىلەن قۇتقۇزۇپ قىلىنغانلىقى كۆزدە تۇتۇلغان. قوي بوغۇزلاش توغرىسىدا مۇنداق ھەدىس شەرىف بار: قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ اذْبَحُوا عَلَى اسْمِهِ فَقُوْلُوا: بِسْمِ اللّٰهِ، اَللّٰهُمَّ لَكَ وَاِلَيْكَ، هٰذِهِ عَقِيْقَةُ فُلَانٍ. رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ وَ اَبُو يَعْلَى وَالْبَزَّارُ وَابْنُ الْمُنْذِرِ.

پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: ئەقىقىنىڭ قويىنى بوۋاقنىڭ ئىسمىنى ئاتاپ تۇرۇپ بىسمىللاھ، ئى ئاللاھ، بۇ قويىنى سەن ئۈچۈن سويدۇم، پالانى بوۋاقنىڭ ئەقىقىسى دەپ

بوغۇزلاڭلار، دېگەن. (سەھەر ئىبنى ھىببان، مۇسنەدۇ ئەبى يەئلا، سۇنەنۇلبەززار ۋە سۇنەنۇ ئىبنى مۇنزەر دىن)

ئەقىقە قىلغاندا ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان دوستلىرىنى ئەقىقە مۇراسىمغا چاقىرىپ خۇشاللىقنى ئۇلارنىڭ شېرىك قىلسا بولىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا ئەقىقە گۆشىدىن يېقىنلىرىغا، پېقىرلارغا سەدىقە قىلىدۇ. چۈنكى، ئۇ مۇراسىم تۆۋەندىكى قائىدىگە ئۇيغۇن زىياپەتلەر قاتارىدا:

1) ئەلقىرا (ئىككى مېھماننىڭ زىياپىتى).

2) تۆھپە (يوقلاپ كەلگەن مېھماننىڭ زىياپىتى).

3) خۇرس (تۇغۇلغان بوۋاق زىياپىتى).

4) مەئدۇبە (چاي زىياپىتى).

www.uyghurkitap.com

5) ۋەلىمە (توي زىياپىتى).

6) ئەقىقە (بوۋاق تۇغۇلۇپ يەتتىنچى كۈنى قوي سويۇلىدىغان زىياپەت).

7) غەدىرە (خەتنە زىياپىتى).

8) ۋەزىمە (ماتەمدارلارغا بېرىلىدىغان تاماق).

9) نەقىئە (سەپەردىن قايتىش زىياپىتى).

10) ۋەكىرە (قۇرۇلۇش پۈتتۈرۈش زىياپىتى).

5. بوۋاقنىڭ چېچىنى چۈشۈرۈش

پەيغەمبىرىمىز دەۋرىدە بوۋاق تۇغۇلۇپ يەتتىنچى كۈنى چېچى چۈشۈرۈلۈپ، چېچىنىڭ ئېغىرلىقىدا كۈمۈش سەدىقە قىلىناتتى. بۇ توغرىدا مۇنداق ھەدىس شەرىف بار: اِنَّ النَّبِي ﷺ قَالَ: «يَا فَاطِمَةُ، اِحْلِقِيْ رَأْسَ الْحَسَنِ وَتَصَدَّقِيْ بِزِنَةِ شَعْرِهِ فِضَّةً» (رَاوَه التِّرْمِذِىُّ وِ مَالِكٌ)

پەيغەمبىرىمىز قىزى پاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا: «ئى پاتىمە، ھەسەننىڭ چېچىنى چۈشۈرۈڭ، چاچنىڭ ئېغىرلىقىدا كۈمۈش سەدىقە قىلىڭ»، دېگەن. (جامىئۇتتىرمىزى، مۇۋەتتا مالىكتىن)

بۇنىڭ ھېكمىتى تۆۋەندىكى بىر قانچە تەرەپلەردە كۆرۈلىدۇ.

1) تىببىي ھېكمەت. چاچنى دەسلەپتە چۈشۈرۈش ئارقىلىق بالىنىڭ باش تېرىسىنى كۈچلەندۈرۈش، چاچ چىقىدىغان تۆشۈكچىلەرنى ئېچىش، شۇ ئارقىلىق بالىنىڭ كۆرۈش، پۇراش ۋە ئاڭلاش تۇيغۇلىرىنى يېتىلدۈرۈش قاتارلىقلار.

2) ئىجتىمائىي ھېكمەت. كۈمۈش سەدىقە قىلىش ئارقىلىق كەمبەغەللەرگە ياردەم قىلىش كۆزدە تۇتۇلىدۇ. شۇنداقلا كىشىلەر ئارىسىدا

بىر ـ بىرىگە كۆيۈنۈش ۋە رەھىم ـ شەپقەت قاتارلىقلارنىڭ ئاساسى بەرپا بولىدۇ.

بوۋاقنىڭ چېچىنىڭ ئۇ يەر بۇ يېرىنى چۈشۈرۈش ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان «ئادىللىق» دېگەن ئۆلچەمگە توشمايدۇ. ئىنسان باشقىلارغا ئادىللىق قىلىشقا بۇيرۇلۇش بىلەن بىرگە، ھەتتا ئۆز بەدىنىدىكى ئەزالارغىمۇ ئادىللىق قىلىشقا بۇيرۇلغان. شۇڭا باشنىڭ بىر قىسمىنى چۈشۈرۈپ، بىر قىسمىنى قالدۇرۇپ قويۇش چاچقا قىلىنغان ئادالەتسىزلىك ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى، ھەدىس شەرىفتە: كَانَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ يَنْهَى عَنِ الْقَزَعِ. رواه الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمٌ وَ التِّرْمِذِيُّ وَ أَبُوْ دَاوُدَ وَ النَّسَائِيُّ وَ ابْنُ مَاجَةَ وَ أَحْمَد. پەيغەمبىرىمىز

«پەيغەمبىرىمىز كۆكۈلا قويۇشتىن چەكلىگەن ئىدى». (سەھىھۇلبۇخارى، سەھىھۇلمۇسلىم، جامىئۇتتىرمىزى، سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۈنەنۇننەسەئى، سۈنەنۇ ئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن) يەنە: نَهَى رَسُوْلُ اللهِ ﷺ اَنْ يَقْعُدَ بَيْنَ الظِّلِّ وَالشَّمْسِ. رَوَاه اِبْنُ مَاجَةَ پەيغەمبىرىمىز سايە بىلەن ئاپتاپ ئارىسىدا ئولتۇرۇشتىن چەكلىگەن

(سۈنەنۇ ئىبنى ماجەدىن)

يەنە: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اِذَا انْتَعَلَ اَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَا بِالْيُمْنَى وَاِذَا خَلَعَ فَلْيَبْدَاْ بِالشِّمَالِ وَلْيَنْعَلْهُمَا جَمِيْعًا اَوْ لِيَخْلَعْهُمَا جَمِيْعًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمُ وَ التِّرْمِذِيُّ وَ اَبُو دَاوُدَ وَ اِبْنُ مَاجَةَ وَ أَحْمَدُ

وَ مَالِكٍ.

پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن: «سىلەرنىڭ بىرىڭلار ئاياغ كىيسە، ئوڭ پۇتىدىن باشلىسۇن. ئاياغنى سالماقچى بولسا، سول پۇتىدىن باشلىسۇن. ئاياغنى ئىككى پۇتىغا بىراقلا كىيسۇن ياكى بىراقلا سېلىۋەتسۇن».

(سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم، جامىئۇتتىرمىزىي. سۇنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۇنەنۇ ئىبنى ماجە، مۇسنەدۇ ئەھمەد ۋە مۇۋەتتا مالىكتىن).

بۇنىڭدىكى يەنە بىر ھېكمەت شۇكى، ھەربىر مۇسۇلماننىڭ جەمئىيەتتە كۆرۈنۈشى رەتلىك، پاكىزە، باشقىلارغا ياخشى تەسىر بېرىدىغان بىجىرىم ھالەتتە بولۇشى تەكىتلىنىدۇ. بۇ ھەقتە:

عَنْ مَالِكِ بْنِ نَضْلَةَ قَالَ كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ رَسُوْلِ ﷺ فَرَآنِيْ رَثَّ الثِّيَابِ فَقَالَ: «أَلَكَ مَالٌ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، يَا رَسُوْلَ اللهِ ﷺ مِنْ كُلِّ الْمَالِ. قَالَ: «فَإِذَا آتَاكَ اللهُ مَالاً فَلْيُرَ أَثَرُهُ عَلَيْكَ» رَوَاهُ النَّسَائِيْ وَ أَبُوْ دَاوُدَ وَ أَحْمَدُ.

مالىك ئىبنى نەزلە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىدا ئولتۇراتتىم. رەسۇلۇللاھ مېنىڭ كىيىمىمنىڭ كونا - يىرتىق ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ: «مال - مۈلكىڭ بارمۇ؟» دېدى. مەن: مال - مۈلكىم كۆپ، دېدىم. رەسۇلۇللاھ: «ئەگەر ئەللاھ ساڭا مال مۈلۈك بەرسە سەندە ئۇنىڭ ئەسىرى كۆرۈلۈشى (كىيىم - كېچەكنىڭ ياخشى

بولۇشى) كېرەك›› دېگەن. (سۇنەنۇن نەسەئى، سۇنەنۇ ئەبى داۋۇد ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

شۇڭا چېچىنىڭ ئۇ يەر بۇ يەرلىرىنىڭ چۇشۇرۇلمەي قېلىشى بوۋاقنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن تازا ياقتۇرۇلماي قېلىشىغا سەۋەب بولۇپ قالىدۇ.

بوۋاقلارنىڭ چېچى ئۈچۈن تۆۋەندىكى ھەدىس شەرىفتە:

اِنَّ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ رَأَى صَبِيًّا حُلِقَ بَعْضُ رَأْسِهِ وَتُرِكَ بَعْضُهُ فَنَهَى عَنْ ذَلِكَ وَقَالَ اِحْلِقُوْهُ كُلَّهُ اَوِاتْرُكُوْهُ كُلَّهُ. رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَ اَبُوْ دَاوُدَ وَ اَحْمَدُ.

پەيغەمبىرىمىز: بىر بوۋاقنىڭ چېچىنىڭ يېرىمى چۈشۈرۈلۈپ، يېرىمى چۈشۈرۈلمىگەنلىكىنى كۆرۈپ ئۇنىڭدىن چەكلىدى. ۋە: «بوۋاقنىڭ چېچىنى پۈتۈنلەي چۈشۈرۈڭلار ياكى پۈتۈنلەي قويۇڭلار» دېگەن.

عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ جَعْفَرٍ اَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اَمْهَلَ آلَ جَعْفَرٍ ثَلاثًا اَنْ يَأْتِيَهُمْ ثُمَّ اَتَا هُمْ فَقَالَ لاتَبْكُوْا عَلَى اَخِي بَعْدَ الْيَوْمَ ثُمَّ قَالَ اُدْعُوا لِيْ بَنِي اَخِي. فَجِيءَ بِنَاكَأَنَّا اَفْرُخٌ فَقَالَ اُدْعُوا لِي الْحَلاَّقَ فَأَمَرَهُ فَحَلَقَ رُؤُسَنَا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَ أَحْمَدُ.

ئابدۇللا ئىبنى جەئفەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: پەيغەمبىرىمىز جەئفەر

www.uyghurkitap.com

ئائىلىسىگە ئۈچ كۈنلۈك مۆھلەت بېرىپ ئۈچ كۈندىن كېيىن يېنىغا بېرىشنى ئېيتتى.

كېيىن بىز پەيغەمبىرىمىزنىڭ يېنىغا كەلگەندە، پەيغەمبىرىمىز: «قېرىندىشىمغا بۈگۈندىن كېيىن يىغلىماڭلار»، دەپ بولۇپ، ئاندىن: «قېرىندىشىمنىڭ بالىلىرىنى يېنىمغا ئەكىلىڭلار»، دېدى. بىزنى پەيغەمبىرىمىزنىڭ يېنىغا بەئەينى چۈجىلەردەك ئېلىپ كېلىندۇق. پەيغەمبىرىمىز: «ماڭا ساتىراشنى چاقىرىپ بېرىڭلار»، دەپ ساتىراشقا چېچىمىزنى چۈشۈرۈۋېتىشنى بۇيرىدى. ساتىراش بىزنىڭ چېچىمىزنى چۈشۈرىۋەتتى. (سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن).

1. بالاغەتكە يەتكەن كىشىلەر چاچ شەكلى

بىزنىڭ توغرىمىزدا مەشھۇر مۇھەددىس ئىمام ئىبنى قەييىم جەۋزى مۇنداق دېگەن: بالاغەتكە يەتكەن كىشىلەرنىڭ چاچ ئالدۇرۇش شەكلى ئۈچ تۈرلۈك بولىدۇ.

1- ھەج ۋە ئاللاھقا يېقىنلىقنى ئىپادىلەش ئۈچۈن.

2- بىدئەت ۋە شېرىك ئىشلار ئۈچۈن.

3- ئېھتىياج ۋە داۋالاش ئۈچۈن.

بىرىنچى، ھەج ۋە ئۆمرەدىن ئىبارەت ئىككى ئىبادەتنىڭ بىرىدە چاچ ئالدۇرۇش. (سەھىھۇلبۇخارىي. سەھىھۇلمۇسلىم، جامىئۇتتىرمىزىي، سۇنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۇنەنۇ ئىبنى ماجە، مۇسنەدۇ ئەھمەد ۋە مۇۋەتتا مالىكتىن)

ئىككىنچىسى. ئاللاھنىڭ غەيرى ئۈچۈن چاچ ئالدۇرۇش.

مەسىلەن، مۇرتلارنىڭ شەيخلىرىغا ئاتاپ چاچ ئالدۇرىشى ۋە ئۇلارنىڭ: مەن چىچىمنى پالانى ئۈچۈن ئالدۇردۇم. سەن پالانىغا ئاتاپ ئالدۇردۇڭ. دېگىنىگە ئوخشاش بولۇپ. بۇ: مەن پالانىغا سەجدە قىلدىم، دېگەنگە ئوخشاشتۇر. شۈبھىسىزكى، بىراۋغا ئاتاپ چاچ ئالدۇرۇش بولسا؛ بويى ئېگىش، قۇلچىلىق ۋە خارلىقتۇر. شۇڭا. چاچ ئالدۇرۇش ھەج ئىبادىتىنىڭ بىر قىسمى، ھەتتا ئىمام سافىئى: چاچ ئالدۇرۇش ھەجنىڭ كەم بولسا بولمايدىغان ئاساسلىق رۇكنلىرىدىن بىرى دەپ قارىغان.

باشنى بۇيۇكلۇكىگە بوي ئېگىپ ئۇز يارىتقۇچىسىنىڭ ئالدىغا قويۇش بولسا. ئۇ بەندىچىلىكنىڭ ئالاھىدە بىر تۇرىدۇر.

ئاللاھنىڭ غەيرى ئۇچۇن ئاتاپ چاچ ئالدۇرۇش ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەنگە ئوخشاشتۇر. مانا بۇ. چەكلەنگەن چاچ ئالدۇرۇش شەكلىدۇر.

ئۇچىنچى، ئېھتىياج ۋە داۋالاش ئۇچۇن. يەنى باش تېرىسى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ھەرخىل تۇردىكى كېسەللىكلەرنى داۋالاش ئېھتىياجى ئۇچۇن ياكى پىت - بۇرگىلەر سەۋەبىدىن چاچ ئالدۇرۇش. (سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم،

جامىئۇتتىرمىزىي، سۇنەنى ئەبى داۋۇد ۋە سۇنەنى نەسەئىيدىن)

بۇ شەرىئەت يول قويغان چاچ ئالدۇرۇش شەكىللىرىنىڭ بىرىدۇر. (زادۇلمەئادتىن)

مۇھەددىس ئىمام نەۋەۋى مۇنداق دېگەن: پەيغەمبىرىمىز مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ ۋاپات بولغۇچە ھۇدەيبىيە يىلى، ھەج ئۆمرىنىڭ قازاسىنى قىلغاندا ۋە ۋىدالىشىش ھەججىدىن باشقا ۋاقىتتا چېچىنى چۈشۈرمىگەن.

مۇھەددىس ئىبنى قەييىم جەۋزى مۇنداق دېگەن: پەيغەمبىرىمىزنىڭ ھەججىدىن باشقا ۋاقىتتا چېچىنى چۈشۈرگەنلىكىگە قارىتا ھەدىس شەرىق يوق. (زادۇلمەئادتىن)

چاچ قويغان كىشى چېچىنى داۋاملىق پاكىزە تۇتۇپ يۈرۈش كېرەك. بۇ ھەقتە مۇنداق ھەدىس

شەرىق بار:

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ مَنْ كَانَ لَهُ شَعَرٌ فَلْيُكْرِمْهُ رَوَاهُ اَبُو دَاوُدَ.

پەيغەمبىرىمىز: «چاچ قويغان كىشى ئۇنى (يۇيۇپ، تاراپ) ياخشى پەرۋىش قىلسۇن» دېگەن. (سۈنەنۇ ئەبىي داۋۇدتىن).

ۋە يەنە: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ: اَلْغُسلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمٌ وَ النَّسَائِيُّ وَ أَبُوْ دَاوُدَ وَ اِبْنُ مَاجَةَ و اَحْمَدُ وَ مَالِكٌ وَ الدَّارِمِيُّ.

پەيغەمبىرىمىز: «ھەر جۈمە كۈنى بالاغەتكە يەتكەن كىشىنىڭ غۇسلى قىلىشى (يۇيۇنۇشى) ۋاجىپ»، دېگەن. (سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم، سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد.

سۈننەتۇننەسەئىي، سۈننەتۇ ئىبنى ماجە، مۇسنەدۇ ئەھمەد، مۇئەتتا مالىك ۋە سۈننەتۇددارىمىيدىن)

كَانَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ يَسْدِلُ شَعْرَهُ وَكَانَ الْمُشْرِكُوْنَ يَفْرُقُوْنَ رُؤُسَهُمْ فَكَانَ اَهْلُ الْكِتَابِ يَسْدِلُوْنَ رُؤُسَهُمْ وَكَانَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ يُحِبُّ مُوَافَقَةَ اَهْلِ الْكِتَابِ فِيْمَا لَمْ يُؤْمَرْ فِيْهِ بِشَيْئٍ ثُمَّ فَرَقَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ رَأْسَهُ. رواه الْبُخَارِىُّ وَ مُسْلِمٌ وَ النَّسَائِىُّ وَ اِبْنُ مَاجَةَ وَ اَحْمَدُ.

پەيغەمبىرىمىز چېچىنى تەبىئىي (پېشانىسى تەرەپكە) قويۇپ بېرەتتى، مۇشرىكلار چېچىنى ئايرىيتتى. ئەھلى كىتاب

چېچىنى تەبئىي (پىشانىسى تەرەپكە) قويۇپ بېرەتتى. پەيغەمبىرىمىزگە بۇيرۇق چۈشمىگەن مەسىلىلەردە ئەھلى كىتاب بىلەن ئورتاقلىشىشنى ياخشى كۆرەتتى. بۇيرۇق چۈشكەندىن كېيىن (ئەھلى كىتابقا ئوخشاپ قالماسلىقى توغرىسىدىكى بۇيرۇق) چېچىنى (ئوڭ تەرەپتىن باشلاپ) ئايرىدى.

(سەھىھۇلبۇخارى، سەھىھۇل مۇسلىم، سۈنەنۇن نەسەئى، سۈنەنۇ ئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن)

اِنَّ رَجُلاً اِطَّلَعَ مِنْ حُجْرٍ فِي دَارِ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ وَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ يَحُكُّ رَأْسَهُ بِالْمِدْرَى فَقَالَ لَوْعَلِمْتُ اَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَعَنْتُ بِهَا فِي عَيْنِكَ اِنَّمَا جُعِلَ الإِذْنُ مِنْ

قَبْلِ الاَبْصَارِ. رَواهُ الْبُخَارِىُّ وَ مُسْلِمٌ وَ التِّرْمِذِيُّ و النَّسَائِىُّ وَ اَحْمَدُ وَ الدَّارِمِيُّ

پەيغەمبىرىمىز چىچىنى ئايرىغۇچ بىلەن ئايرىۋاتقاندا بىر ئادەم پەيغەمبىرىمىزنىڭ ھۇجرىسىنى مارىدى. پەيغەمبىرىمىز: «مەن سېنىڭ قاراۋاتقانلىقىڭنى بىلگەن بولسام، ئايرىغۇچنى كۆزۈڭگە سانجىۋېتەتتىم. ئۆيگە كىرىشكە رۇخسەت سوراش پەقەت كۆرۈپ قېلىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن» دېدى.

(سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم، جامىئۇتترمىزىي، سۇنەنئۇننەسەئىي، مۇسنەدۇ ئەھمەد ۋە سۇنەنئۇد دارىمىدىن)

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أُرَجِّلُ رَأْسَ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ وَأَنَا حَائِضٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ و النَّسَائِىُّ وَ اَبُوْ دَاوُدَ،

وَ ابْنُ وَ مَاجَةَ وَ اَحْمَدُ وَ مَالِكٌ و الدَّارِمِيُّ.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: مەن ھەيزدار تۇرۇپ پەيغەمبىرىمىزنىڭ چېچىنى تاراپ قويااتتىم. (سەھىھۇلبۇخارى، سۇنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۇنەنۇن نەسەئىي، سۇنەنۇ ئىبنى ماجە، مۇسنەدۇ ئەھمەد، مۇۋەتتا مالىك ۋە سۇنەنۇد دارىمى دىن)

كَانَ يَضْرِبُ شَعَرُهُ مَنْكِبَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمٌ وَ النَّسَائِيُّ وَ أَحْمَدُ.

پەيغەمبىرىمىزنىڭ چېچى مۈرىسىگە تېگىپ تۇراتتى. (سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم، سۇنەنۇننەسەئىي ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

...لَهُ شَعَرٌ يَبْلُغُ شَحْمَةَ اُذُنَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ وَ مُسْلِمٌ وَ النَّسَائِىُّ وَ اَبُو دَاوُدَ، وَ اَحْمَدُ

www.uyghurkitap.com

پەيغەمبىرىمىزنىڭ چېچى قۇلىقىنىڭ يۇمشىقىغا يېتەتتى. (سەھىھۇلبۇخارى، سەھىھۇل مۇسلىم، سۈنەنۇن نەسەئى ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن)

عَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ شَعَرُ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ لاَيُجَاوِزُ أُذُنَيْهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ.

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: پەيغەمبىرىمىزنىڭ چېچى قۇلىقىدىن ئېشىپ كەتمەيتتى. (مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

كَانَ شَعَرُ رسُوْلِ اللهِ ﷺ شَعْرًا رَجِلاً لَيْسَ بِالْجَعْدِ وَلاَ بِالسَّبْطِ بَيْنَ أُذُنَيْهِ وَعَاتِقِهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ وَ مُسْلِم و التِّرْمِذِىُّ وَ ابْنُ مَاجَةَ وَ اَحْمَدُ وَ مَالِكٌ

پەيغەمبىرىمىزنىڭ چېچى تاراپ قويغاندەك بولۇپ. چېچى بۇدرەمۇ ئەمەس.

قويۇپ بېرىلگەنمۇ ئەمەس بولۇپ، قۇلىقى بىلەن مۈرىسىنىڭ ئارىسىدا ئىدى.

(سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم. جامىئۇتتىرمىزىي، سۈنەنۇ ئىبنى ماجە مۇسنەدۇ ئەھمەد ۋە مۇۋەتتا مالىكتىن)

(يۇقىرىقى ھەدىس شەرىفلەردىن پەيغەمبىرىمىزنىڭ چېچىنىڭ ئۇزۇنلۇقى قۇلىقىنىڭ يۇمشىقى بىلەن مۈرىسى ئارىلىقىدا ئىكەنلىكى، مۈرىسىدىن ئېشىپ كەتمەيدىغانلىقى مەلۇم. چۈنكى، يەنە بىر ھەدىس شەرىفتە:

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ نِعْمَ الرَّجُلُ خُرَيْمُ الاَ سَدِيُّ لَوْلاَ طُوْلُ جُمَّتِه رَوَاهُ اَبُو دَاوُدَ وَ أَحْمَد.

ساھابىلەر خۇرەيىم ئىسىملىك ساھابە توغرىلىق سۆزلىشىۋاتقاندا، پەيغەمبىرىمىز: «خۇرەيىم چېچىنى مۈرىسىدىن ئاشۇرىۋەتمىگەن بولسا، ئەجەپ ياخشى كىشى ئىدى ــ ھە!» دېگەن. (سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن).

عن عائشة قالت: كان رسول الله ﷺ يحب التَّيَمُّنَ فِي سَأنِهِ كُلِّهِ مَا اسْتَطَاعَ فِي طُهُوْرِهِ وَ تَرَجُّلِهِ وَتَنَعُّلِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمُ وَ التِّرمِذِيُّ وَ النَّسَائِيُّ وَ اَبُوْ دَاوُدَ وَ ابْنُ مَاجَةَ وَ اَحْمَد.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دېگەن: پەيغەمبىرىمىز تەھارەت ئېلىش، چاچ تاراش، ئاياغ كېيىش ۋە يارلىق ئىشلىرىدا كۈچىنىڭ

يبتىشىچە ئۇلۇك تەرەپتىن باشلاشنى ياخشى كۆرەتتى. (سەھىھۇلبۇخارى، سەھىھۇل مۇسلىم، جامىئۇتتىرمىزىي، سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۈنەنۇن نەسەئى، سۈنەنۇ ئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن)

حَدَّثَنِي مُحَمَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنِي مَخْلَدٌ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللهِ بْنِ حَفْصٍ أَنَّ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ أَخْبَرَهُ عَنْ نَافِعٍ مَوْلَى عُبَيْدِ اللهِ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يَقُوْلُ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ ﷺ يَنْهَى عَنِ الْقَزَعِ. قَالَ عُبَيْد اللهِ قُلْتُ وَمَا الْقَزَعُ فَأَشَارَلَنَا عُبَيْدُ اللهِ قَالَ اِذَا حُلِقَ الصَّبِيُّ وَتُرِكَ هَهُنَا شَعَرَةً وَهَهُنَا وَهَهُنَا فَأَشَارَ لَنَا عُبَيْدُ اللهِ اِلَى نَاصِيَتِهِ وَجَانِبَيْ رَأْسِهِ. قِيْلَ

لِعُبَيْدِ اللهِ فَالْجَارِيَةُ وَالْغُلَامُ؟ قَـالَ لاَ اَدْرِى هَكَـذَا الصَّبِىُّ قَالَ عُبَيْدُ اللهِ وَعَاوَدْتُهُ فَقَالَ اَمَّـا الْقُصَّـةُ وَالْقِفَا لِلْغُلَامِ فَلاَ بَأْسَ بِهِمَا وَلكِنَّ الْقَزَعَ اَنْ يُتْـرَكَ بِنَاصِيَتِهِ شَعَرٌ وَلَيْسَ فِى رَأْسِهِ غَيْرُهُ وَكَذٰلِكَ شَـقُّ رَأْسِهِ هَذَا وَ هَذَا. رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ.

ئىمام بۇخارى ① مۇنداق دېگەن: بۇ

---

① مۇھەممەد ئىبنى ئىسمائىل ئىبنى ئىبراھىم ئىبنى مۇغىيرە ئىبنى بەردىزۇبە. بەردىزۇبە مەجۇسى ھالدا ئۆلۈپ كەتكەن. ئوغلى مۇغىيرە بولسا، ئەبۇ ئابدۇللا ئىبنى مۇھەممەد ئىبنى جەئفەر ئىبنى يەمانىلبۇخارى/ جۇئفى ئىسك دەۋىتى بىلەن مۇسۇلمان بولغان. ئىمام بۇخارى ھىجرىيە 194- يىلى (مىلادىيە 810 - يىلى(شەۋۋال ئېيىنىڭ 13- كۈنى جۈمەدىن كېيىن بۇخارادا تۇغۇلغان. ئۇ يۈز مىڭ سەھىھ ھەدىسنى، ئىككى يۈز مىڭ غەيرى سەھىھ ھەدىسنى يادقا ئالغان.

ئۇ: صَحِيحُ الْبُخَارِى، ا دَبُ الْمُفْرَدُ، رَفْعُ الْيَدَيْنِ فِى الصَّلَوة. قِرَاءَةُ خَلْفَ الإِمَامِ، بِرُّالْوَالِدَيْنِ، التَّارِيْخُ الْكَبِيْرُ. الأَوْسَطُ. الصَّغِيْرُ، خَلق اَفْعَالِ الْعِبَادِ. كِتَابُ الضعفاء. الْجَامِعُ الْكَبِيْرُ. الْمُسْنَدُ الْكَبِيْرُ. كِتَابُ الاشربة. كِتَابُ الْهِبَة. اسامى الصَّحَابة. كِتَاب العلل. كِتَابُ الْوَحْدَان. كِتَاب الْمَبْسُوْطَ قاتارلىق كىتابلارنى يازغان، ھىجرىيە 256- يىلى (مىلادىيە 870 - يىلى(سەمەرقەندكە 12 كىلومېتىر كېلىدىغان خەرتەڭ دېگەن يېزىدا روزا ھېيت ھارپا ئاخشىمى ۋاپات بولۇپ، ئەتىسى پېشىن نامىزىدىن كېيىن يەرلىكىدە قويۇلغان.

② مۇھەممەد ئىبنى سالام، مەشھۇر تەبئۇت تابىئىن

(تابىئىنلار بىلەن كۆرۈشكەن كىشى)، سەلما قەبىلىسىدىن، ھىمس شەھرىدە ياشىغان. ھىجرىيە 227- يىلى ۋاپات بولغان.

③ مەخلەد ئىبنى يەزىد، يىشى ئەڭ كىچىك تابىئىن (ساھابىلەر بىلەن كۆرۈشكەن كىشى). قۇرەيش قەبىلىسىدىن، ئەرب يېرىم ئارىلدا ياشىغان. ھىجرىيە 193- يىلى ۋاپات بولغان.

④ ئابدۇلئەزىز ئىبنى جۇرەيىج. تابىئىن. ئۇمەييە قەبىلىسىدىن، مەرۋەرۇزدا ياشىغان. ھىجرىيە 150- يىلى ۋاپات بولغان.

⑤ ئۇبەيدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر ئىبنى ھەفس ئىبنى ئاسىم ئىبنى ئۆمەر ئىبنى خەتتاب، كىچىك تابىئىن، ئۆمەرنى قەبىلىسىدىن، مەدىنىدە ياشىغان. ھىجرىيە 147- يىلى ۋاپات بولغان.

⑥ ئۆمەر ئىبنى نافىئ، تابىئىن، ئەدۋى قەبىلىسىدىن، مەدىنىدە ياشىغان.

⑦ نافىئنى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر قۇللۇقتىن ئازات قىلغان، مەشھۇر تابىئىن، مەدىنىدە ياشىغان. ھىجرىيە 117- يىلى ۋاپات بولغان.

⑧ ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر ئىبنى خەتتاب ئىبنى نۇفەيل، مەشھۇر ساھابە (رەسۇلۇللاھ بىلەن بىللە بولغان كىشى)، قۇرەيش قەبىلىسىدىن، مەدىنىدە تۇغۇلۇپ، ھىجرىيە 73- يىلى مەررۇزدا ۋاپات بولغان.

ھەدىستى ماڭا مۇھەممەد ② سۆزلەپ بەرگەن. ئۇنىڭغا مەخلەد ③ بايان قىلىپ بەرگەن. ئۇنىڭغا ئىبنى جۇرەيج ④ بايان قىلىپ بەرگەن. ئۇنىڭغا ئۇبەيدۇللاھ ئىبنى ھەپس ⑤ بايان قىلىپ بەرگەن. ئۇنىڭغا ئۆمەر ئىبنى نافىئ ⑥ بايان قىلىپ بەرگەن. ئۇنىڭغا نافىئ ⑦ئىبنى ئۆمەردىن ئاڭلىغانلىقىنى بايان قىلىپ بەرگەن. ئىبنى ئۆمەر ⑧ مۇنداق دېگەن:

مەن پەيغەمبىرىمىزنىڭ: «كوكۇلا قويۇشتىن چەكلىگەنلىكىنى ئاڭلىدىم»، ئۇبەيدۇللاھ ئىشارەت قىلىپ تۇرۇپ: «كوكۇلا قويۇش» دېگەن نېمە؟ دېدى. ئۆمەر ئىبنى

نافىئ: بوۋاقنىڭ چېچى چۈشۈرۈلۈپ بۇ يەر،
ئۇ يەر، بۇ يەرنىڭ چاچلىرىنى قالدۇرۇپ
قويۇشتۇر، دېدى. بۇ چاغدا ئۇبەيدۇللاھ
ئۆزىنىڭ كوكۇلىسىنى ۋە بېشىنىڭ ئىككى
تەرىپىنى كۆرسەتتى. بىرى ئۇبەيدۇللاھقا: قىز
ئوغۇلغا ئورتاقمۇ؟ دېگەندە، ئۇبەيدۇللاھ:
ئۇنداق دېگەنلىكىنى ئۇقمايمەن. ئۆمەر ئىبنى
نافىئ: بوۋاق دېگەن، دېدى. ئۇبەيدۇللاھ
مۇنداق دېدى: مەن ئۆمەر ئىبنى نافىئدىن
قايتا سورىدىم. ئۇ: ئوغۇل بالىنىڭ چېكىسى ۋە
گەردىنىنىڭ چېچىنى چۈشۈرسە بولىۋېرىدۇ.
(چۈنكى، چېكە ۋە گەردەن چاچلىرى باشنىڭ

چـىچى قاتـارىدا ئەمـەس) بىـراق، «كۈكـۈلا قويـۇش» دېگـەن. پېشانىسىنى ۋە بېشـىنىڭ ئىككى تەرىپىنى چۈشۈرمەي. باشنىڭ قالغان يېرىمىنى چۈشۈرۈشتۇر، دېدى.

(سەھىھۇلبۇخارىدىن)

كَانَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ فَدَخَلَ رَجُلٌ ثَائِرُ الرَّأْسِ وَاللحْيَةِ فَأَشَارَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ اَنْ اخْرُجْ كَأَنَّهُ يَعْنِي اِصْلَاحَ شَعَرِ رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ فَفَعَلَ الرَّجُلُ ثُمَّ رَجَعَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ اَلَيْسَ هَذَا خَيْرًا مِنْ اَنْ يَأْتِيَ اَحَدُكُمْ ثَائِرُ الرَّأْسِ كَأَنَّهُ شَيْطَانٌ. رَوَاهُ مَالِكٌ.

پەيغەمبىرىمىز مەسجىدتىكى چاغدا چاچ ۋە ساقىلى قالايمىقان بىر ئادەم كىرىپ كەلدى. پەيغەمبىرىمىز ئۇ كىشىگە چاچ ۋە ساقىلىڭنى تۈزەشتۈر. دېگەن مەنىدە قىلىپ قولى بىلەن چىق. دەپ ئىشارەت قىلدى. ئۇ ئادەم پەيغەمبىرىمىز قىل دېگەندەك قىلىپ، بولۇپ قايتىپ كەلگەندە، پەيغەمبىرىمىز: «مانا بۇ ھالىتىڭ چاچلىرى چۇۋۇق شەيتاندەك كەلگەندىن ياخشى ئەمەسمۇ؟»، دېدى.

(مۇۋەتتا مالىكتىن)

2. باش كىيىم

باش كىيىم توغرىسىدا مۇنداق ھەدىس شەرىف بار:

كَانَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ يَلْبِسُ تَحْتَهَا الْقَلَنْسُوَةَ.

ئۇيغۇر كىتاپ بېكىتى
www.uyghurkitap.com

وَكَانَ يَلْبِسُ الْقَلَنْسُوَةَ بِغَيْرِ عِمَامَةٍ وَ يَلْبِسُ الْعِمَامَةَ بِغَيْرِ قَلَنْسُوَةٍ. مِنْ زَادِ الْمَعَادِ وَ الْجَامِعِ الصَّغِيرِ لِلسُّيُوطِي وَ تَأْرِيخِ دِمَشْق.

پەيغەمبىرىمىز سەللىنى باش كىيىم بىلەنمۇ، باش كىيىمنى سەللىسىزمۇ، سەللىنى باش كىيىمسىزمۇ كىيەتتى. (زادۇلمەئاد. ئەلجامىئۇس سەغىر ەسسۇيۇتىي ۋە تارىخۇ دەمەشقتىن)

كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَلْبِسُ قَلَنْسُوَةً بَيْضَاءَ رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ بِسَنَدٍ حَسَنٍ (اَلْقَلَنْسُوَةُ: هِيَ غِطَاءٌ مُبَطَّنٌ يُسْتَرُ بِهِ الرَّأْسُ) پەيغەمبىرىمىز بېشىغا ئاق رەڭلىك باش كىيىمى كىيگەن ئىدى. (اَلْقَلَنْسُوَةُ دېگەن ــــ رەختتىن قىلىنغان ئەستەرلىك بىر خىل باش كىيىمى) (مۇئجەم مۇتتەبرانىيدىن)

بىراق. تۆۋەندىكى: وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

رُبَّمَا نَزَعَ قَلَنْسُوَتَهُ فَيَجْعَلُها سُتْرَةً بَيْنَ يَدَيْهِ. مِنَ الْجَامِعِ الصَّغِيْرِ لِلسُّيُوْطِيِّ وَكَنْزِ الْعُمَّالِ وَ تَأرِيْخِ دِمَشْقَ.

پەيغەمبىرىمىز بەزى ۋاقىتتا باش كىيىمىنى توسۇق ئورنىدا ئىشلەتتى. (سۇيۇتىنىڭ جامىئۇسسەغىر، كەنزۇلئۇممال ۋە تەئرىخو دەمەشىقتىن) دېگەن ھەدىسكە قارىتا مۇھەددىس ئىمام ئالبانى: بۇ. زەئىپ ھەدىس، دېگەن. (اَلسِّلْسِلَةُ الاَحَادِيْثُ الضَّعِيْفَةُ دىن)

3. چاچ بوياش

ئەرلەرنىڭ چاچ بويىشى توغرىسىدا تۆۋەندىكىدەك ھەدىس شەرىف بار:

عَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رسول الله ﷺ انَّ الْيَهُوْدَ وَالنَّصَارَى لاَ تَصْبُغُ فَخَا لفُوْا عَلَيْهِمْ فَاصْبُغُوا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمُ وَ التِّرْمِذِيُّ وَ اَبُوْ دَاوُدَ وَ النَّسَائِيُّ وَ ابْنُ مَاجَةَ وَاحْمَدُ.

www.uyghurkitap.com

ئەبۇ هۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ. پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن. شەك - شۈبھىسىزكى يەھۇدىي ۋە خىرىستىئانلار چاچ ساقىلىنى بويىمايدۇ. سىلەر ئۇلارنىڭ ئەكسىنى قىلىپ بوياڭلار. (سەھىھۇلبۇخارىي. سەھىھۇلمۇسلىم، جامىئۇت تىرمىزىي، سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۈنەنۇن نەسئى ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى اُم سَلَمَةَ فَأَخْرَجَتْ اِلَيْنَا شَعَرا مِنْ شَعَرِ النبِى ﷺ فَإِذا هُوَ مَخْضُوْبُ بِالْحِنَاءِ والْكَتَم رواه الْبُخارِيُّ وَ بْنُ مَاجَةَ وَ اَحْمَدُ.

ئوسمان ئىبنى ئابدۇللاھ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن. ئۇممە سەلەمە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئۆيىگە كىرسەك ئۇ پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالامنىڭ چېچىنى بىزگە كۆرسەتتى. قارىساق، ئۇ خېنە ۋە كەتەم بىلەن بويالغان ئىكەن. (سەھىھۇلبۇخارىي. سۈنەنۇ ئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

يەنە بىر ھەدىستە: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ انَّ اَحْسَنَ مَاغَيَّرْتُمْ بِه الشَّيْبُ اَلْحِنَاءُ وَالْكَتَمُ رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ وَ النَّسَائِيُّ وَ اَبُوْ دَاوُدَ وَ ابْنُ مَاجَةَ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: قېرىلىقنى ئۆزگەرتىدىغان ئەڭ ياخشى نەرسە خېنە ۋە كەتەمدۇر. (سۈنەنۇن نەسەئى، جامىئۇت تىرمىزىي، سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۈنەنۇ ئىبنى ماجە دىن)

عَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، اَنَّ اَبَابَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اخْتَضَبَ بِالحِنَاءِ وَالْكَتَمِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمٌ.

ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن:
ئەبۇ بەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ساقىلىنى خىنە ۋە كەتەم بىلەن بويىۋالاتتى. (سەھىھۇلبۇخارى، سەھىھۇلمۇسلىمدىن)

عَنْ ابنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ قَدْ خَضَبَ بِالْحِنَاء. فَقَالَ: مَا اَحْسَنَ هَذَا؟ فَمَرَّ اخَرُ قَدْ خُضِبَ بِالْحِنَاءِ وَ الْكَتَمِ. فَقَالَ: هَذَا اَحْسَنُ مِنْ هَذَا. فَمَرَّ اخَرُ قَدْ خُضِبَ بِالصُّفْرَةِ، فَقَالَ: هَذَا اَحْسَنُ مِنْ هَذِهِ كُلِّهِ رَوَاه اَبُوْ دَاوُدَ.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: چاچ - ساقىلىنى خىنە بىلەن بويىغان بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدىن ئۆتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: نېمىدىگەن چىرايلىق ھە! دېدى. چاچ - ساقىلىنى خىنە ۋە كەتەم بىلەن

بويىغان يەنە بىر ئادەم ئۆتتۈپتۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بۇ ئالدىنقىسىدىنمۇ چىرايلىق ئىكەن، دېدى. ئاندىن ساقىلىنى سېرىق بويىۋالغان بىر ئادەم ئۆتتۈپتۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بۇ ھەممىدىن چىرايلىق ئىكەن، دېدى. (سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد تىن)

ئەگەر سەھىھ ھەدىستە ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بايان قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام (چاچ ـ ساقىلىنى) بويىمىغان دېگەن ھەدىس يۇقىرىدىكى ھەدىس بىلەن قارمۇ قارشى ئەمەسمۇ؟ دېيىلسە، جاۋاب شۇكى، ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن باشقا بىر قانچە ساھابە ئۆزلىرىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ (چاچ ـ ساقىلىنى) بويىغانلىقىنى كۆرگەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىشكەن. ھەمدە پەيغەمبىرىمىزنىڭ بىر

قانچە ھەدىس شەرىفتە چاچ بوياشقا بۇيرىغانلىقى. ئۇنى ماختىغانلىقى بايان قىلىنغان.

عَنْ جَابِر قَالَ: اُتِيَ بِاَبِي قُحَافَةَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَرَأْسَهُ وَلِحْيَتُهُ كَالثَّغَامَةِ بَيَاضًا فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ غَيِّرُوا هَذَا بِشَيْءٍ وَاجْتَنِبُوا السَّوَادَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ النَّسَائِيُّ وَ اَبُو دَاوُدَ وَ ابْنُ مَاجَةَ وَ اَحْمَدُ.

ئەبۇ قۇھافەنىڭ چاچ ـ ساقىلى ئۇچتەك ئاقارغان ھالدا كېلۇېدى، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام: بۇ قېرىنى ئۆزگەرتىپ قويۇڭلار، قارا بوياشتىن ھەزەر قىلىڭلار. دېدى. (سەھىھۇلبۇخارىي، سۈنەنۇننەسەئى، سۈنەنۇئەبى داۋۇد، سۈنەنۇئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن).

كەتەم چاچنى قارايتىدۇ دېيىلسە، بۇنىڭ جاۋابى مۇنداق:

قارا بوياشتىن چەكلەش پەقەت تۇم قارا بولۇشتىن چەكلىگەن. ئەگەر ئۇنىڭغا خىنە ياكى شۇنىڭدەك نەرسىلەرنى ئارىلاشتۇرۇپ بويىسا كېرەك يوق. كەتەم بىلەن خىنە بىرلەشتۈرۈلسە، چاچنى قارا بىلەن قىزىل ئارىسىدا قىلىدۇ. كۆمۈردەك تۇم قارا قىلمايدۇ.

6. بوۋاقنىڭ خەتنىسىنى قىلىش

بىر قىسىم ئالىملار بوۋاقنىڭ خەتنىسىنى بالاغەتكە يەتكەندە قىلسا بولىدۇ، دەپ قاراشتى. مۇنداق بولغاندا، خەتنىسى قىلىنىپ ساقىيىپلا ئۇزىنىڭ چوڭلار قاتارىغا قوشۇلۇپ، ئۇلار بىلەن ئوخشاش شەرئىي ھۆكۈملەرنى ئادا قىلىشقا باشلايدىغانلىقىنى بىلىپ يېتىدۇ.

عَنْ سَعِيْد بْنِ جُبَيْر قَالَ: سُئِلَ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِي اللّٰه عَنْهُما مِثْلَ مَنْ اَنْتَ حِيْنَ قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ؟ قَالَ:

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

اَنَا يَوْمَئِذ مُخْتُوْنٌ قَالَ: وَ كَانُوا لاَيَخْتِنُوْنَ الـرَّجُل حَتّٰى يُدْرِكَ رَوَاه الْبُخَارِيُّ

سەئىد ئىبنى جۇبەير رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: بىرى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباستىن: پەيغەمبىرىمىز ۋاپات بولغاندا سەن قانچە ياشتا ئىدىڭ؟ دەپ سورىدى. ئابدۇللاھ ئىبنى ئاببىاس: مەن شۇ كۈنلەردە خەتنە قىلىنىپ بولغان، دەپ بولۇپ مۇنداق دېگەن: ساھابىلار (پەيغەمبىرىمىز دەۋرىدە) ئوغۇلنى بالاغەتكە يەتكەندىلا خەتنە قىلاتتى. (سەھىھۇلبۇخارىيدىن).

يەنە بىر قىسىم ئالىملار: بوۋاقنىڭ خەتنىسى تۇغۇلغان ھەپتە ئىچىدە بولغىنى ياخشى. بۇنداق بولغاندا، بوۋاق ئۆسۈپ

يېـــتىلىپ، ئـــەقلىنى تاپـــقاندا، ئـــۆزىنىڭ خەتنە قىلىنىپ بولغانلىقىنى، خەتنە قىلىنىش ئـازابى تارتمايدىغـانلىقىنى ئويـلاپ يېـتىپ ئـۆزىنى ناھـايىتى ئـەركىن ئـازادە ھـېس قىلىدۇ.

خەتنىســنى بــالدۇر قىلىغــاندا بوۋاقنىــڭ كىچىــدە سىيىپ قويۇش كېسەللىكىنىڭ ئالدىنى ئـالغىلى ۋە بوۋاقنىــڭ تــازىلىقى بــالدۇر ياخشــىلىنىپ ھــــەرخىل يۇقۇملــۇق كېســەللىكلەرنىڭ ئـالدىنى ئـالغىلى بولـىدۇ، دېيىشتى.

بۇ ھەقتە مۇنداق بىر ھەدىس شەرىف بار:

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَنَّهُ قَالَ: عَـقَّ رَسُـوْلُ اللّٰهِ ﷺ عَنِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَ خَتَنَهُمَا لِسَبْعَةِ اَيَّامٍ. رَوَاه الْبَيْهَقِيُّ وَالطِّبْرَانِيُّ

ئۇيغۇر كىتاپ تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

. جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دىگەن: پەيغەمبىرىمىز: 7- كۈنى ھەسەن ۋە ھۈسەيىنىنىڭ ئەقىقىسىنى ۋە ئۇ ئىككىسىنىڭ خەتنىسىنى قىلدى. (سۈنەنۇلبەيھەقى ۋە تىبرانىنىڭ ئەلئەۋسەتۇدىن)

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ اَرْبَعٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِيْنَ: اَلْخِتَانُ وَالتَّعَطُّرُ، وَالسِّوَاكُ، وَالنِّكَاحُ رَوَاه الترمذى و أحمد

پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېدى: پەيغەمبەرلەرنىڭ 4 سۈننىتى بار. ئۇلار: خەتنە قىلىش، ئەتىر ئىشلىتىش، مىسۋاك ئىشلىتىش، تويى قىلىش. (جامىئۇتتىرمىزى، مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ لَوْلاَ اَنْ اَشُقَّ عَلى اُمَّتِى اَوْ

عَلَى النَّاسِ لاَ مَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلٰوة. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَ مُسْلِمٌ وَ التِّرمِذِيُّ و النَّسَائِيُّ وَ اَبُوْ دَاوُدَ وَ ابْنُ مَاجَةَ وَ اَحْمَدُ وَ مَالِكٌ وَ الدَّارِمِيُّ.

پەيغەمبەرىمىز: «ئۈممىتىمگە (كىشىلەرگە) ئېغىرچىلىق تۇغدۇرۇپ قويماي دېمىسەم، ئۇلارنى ھەربىر نامازدا مىسۋاك ئىشلىتىش (چىشنى پاكىزلاش)قا بۇيرۇيتتىم»، دېگەن. (سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم، جامىئۇتتىرمىزىي، سۈنەنۇ ئەبى داۋۇد، سۈنەنۇننەسەئىي، سۈنەنۇ ئىبنى ماجە، مۇسنەدۇ ئەھمەد، مۇۋەتتا مالىك ۋە سۈنەنەددارىمىيدىن)

ئىسىم قويغاندا مەزكۇر كىتابتىكى قوشما ئىسىملارنىڭ ئالدىدىكى «ئابدۇ» سۆزىنى

www.uyghurkitap.com

چۈشۈرۈپ قويماسلىق كېرەك. چۈنكى، پەيغەمبىرىمىز: سەمەد، ئەزىز قاتارلىق ئىسىملارنى ئۆزگەرتىشكە بۇيرىغان. (سۇنەنۇ ئەبى داۋۇد تىن)

ئەسكەرتىش:

يۇقىرىدا ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئاسان ئوقۇۋېلىشى ئۈچۈن ئەرەبچە جۈملىلەرنىڭ ئۇيغۇرچە ئوقۇلۇشى قوشۇپ قويۇلدى. ئامال بار ئەرەبچىسىنى توغرا تەلەپپۇز قىلىش ئۈچۈن «ئەرەب يېزىقىنى ئۆلچەملىك ئوقۇش قائىدىسى - تەجۋىد» قاتارلىق كىتابلارنى ياخشى ئوقۇش كېرەك. چۈنكى، بىرەر ھەرپنىڭ تەلەپپۇزىنىڭ ئۆزگىرىشى بىلەن بىر پۈتۈن مەنە ئۆزگىرىپ كېتىدۇ.

مەسىلەن، «أَلْفَاتِحَةُ» سۈرىسىدە تۆۋەندىكىدەك خاتالىقلار كېلىپ چىقىدۇ.

1. ئەگەر «أَلْحَمْدُ» سۆزىنى ئەسلى تەلەپپۇزى بويىچە ئوقۇغاندا «بارلىق ماختاشلار» دېگەن بولىدۇ. ئەمما «هـ» بىلەن ئوقۇپ «أَلْهَمْدُ» دەپ ئوقۇغاندا «ئوت قىزىتقىلىقنىڭ پەسىيىشى» دېگەن خاتا مەنە چىقىدۇ.

2. «رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ» دېگەن سۆزنى ئەسلى تەلەپپۇزى بويىچە ئوقۇغاندا «ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى» دېگەن بولىدۇ. ئەمما، «ء» بىلەن «رَبِّ الْئٰلَمِيْنَ» دەپ ئوقۇغاندا «ئازاب چەككۈچىلەرنىڭ پەرۋەردىگارى» دېگەن خاتا مەنە چىقىدۇ.

3. «أَلْــــرَّحِيْمِ» دېگـەن سـۆزنى ئەسـلى تەلەپپـۇزى بويىچـە ئوقۇغـاندا «كۆيۈمچـان» دېگەن بولىدۇ.

«هـــ» بىلەن «أَلْــرَهِيْمِ» دەپ ئوقۇغاندا «سـىم - سـىم يـامغۇر» دېگەن خاتا مەنـە چىقىدۇ.

4. «نَعْبُدُ» دېگەن سۆز ئەسلى تەلەپپۇزى بويىچە ئوقۇغاندا «ئـابدەت قىلىمىز» دېگەن بولىدۇ. هەمزە بىلەن «نَــأْبُدُ» دەپ ئوقۇغاندا «ئورنىمىزدا مەڭگۇ تۇرىمىز» دېگەن خاتا مەنـە چىقىدۇ.

5. «وَلاَالضَّـــآلِّيْنَ» دېگـەن سۆز ئەسلى تەلەپپۇزى بويىچە ئوقۇغاندا «بىزنى ئازغۇنلار

كىتاب نۇر بېكىتى www.uyghurkitap.com

قاتاردىن قىلمىغىن» دېگەن بولىدۇ.

«د» بىلەن «وَلاَالدَّآلِّيْنَ» دەپ ئوقۇغاندا «بىزنى يول كۆرسەتكۈچىلەردىن قىلمىغىن» دېگەن خاتا مەنە چىقىدۇ.

«ظ» بىلەن «وَلاَالظَّآلِّيْنَ» دەپ ئوقۇغاندا، «سايىدا تۇرغۇچىلار قاتاردىن قىلمىغىن» دېگەن خاتا مەنە چىقىدۇ.

پايدىلانغان ھەدىس كىتابلار

1. «مُسْنَدُ أَبِيْ حَنِيْفَةَ» مۇئەللىپى ئەبۇ ھەنىفە/نۇئمان ئىبنى سابىت. كۈفەلىك (ھ 80-150، 699-767).

2. «مُوطّأُ مَالِكْ» مۇئەللىپى مالىك ئىبنى ئەنەس/ئەسبەھى، مەدىنىلىك (ھ 93-179، م 712-795).

3. «مُسْنَدُ الشَّافِعِي» مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئىدرىس/ شافىي، گازالىق (ھ 150-204، م 767-820).

4. «مُسْنَدُ أَحْمَدَ» مۇئەللىپى ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل، باغدادلىق (ھ 164-241، 780-855).

5. «سُنَنُ الدَّارِمِيّ» مۇئەللىپى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابدۇراھمان، سەمەرقەندلىك (ھ 181 - 255، م 792-869).

6. «صَحِيْحُ الْبُخَارِيّ» مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئىسمائىل/ جۇئفى، بۇخارالىق (ھ 194 – 256، م 810-870).

7. «سُنَنُ أَبِى دَاوُوْدَ» مۇئەللىپى سۇلايمان ئىبنى ئەشئەس، سجىستانلىق (ھ 202-275، م 816 – 889).

8. «صَحِيْحُ مُسْلِمٍ» مۇئەللىپى مۇسلىم ئىبنى ھەججاج/ قۇشەيرى، نىسابۇر – خۇراسانلىق (ھ 204 – 261، م 818 – 875).

9. «سُنَنُ ابْنِ مَاجَةَ» مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى يەزىد/ رەبەئى، كاسفىلىق (ھ 207-273، م 821-887).

10. «جَامِعُ التِّرْمِذِىِّ» مۇئەللىپى ئەبۇ ئىسا مۇھەممەد ئىبنى ئىسا/ تىرمىزى، خۇراسانلىق (ھ 209-279، م 824-892).

11. «مُسْنَدُ أَبِي يَعْلَى» مۇئەللىپى ئەبۇ يەئلا ئەھمەد ئىبنى ئەلى (ش 210-307؟).

12. «سُنَنُ النَّسَائِيِّ» مۇئەللىپى ئەھمەد ئىبنى ئەلى، خۇراسانلىق (ھ 215-303، 827-915).

13. «اَلأَوْسَطُ» مۇئەللىپى سۇلايمان ئىبنى ئەھمەد/ تىبرانى، شاملىق (ھ 260-360 م ؟)

14. «سُنَنُ الدَّارِقُطْنِيِّ» مۇئەللىپى ئەلى ئىبنى ئۆمەر، باغدادلىق (ھ 306-385، م 918-995).

15. «اَلْمُسْتَدْرَكُ» مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاھ، نىسابور ــ خۇراسانلىق (ھ 321-405، م ؟).

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

16. «صَحِيْحُ ابْنِ خُزَيْمَةَ» مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئىسھاق ئىبنى خۇزەيمە، نىسابۇر ـ خۇراسانلىق (ھ 223-311، م ؟).

17. «شُعَبُ الإِيْمَانِ»

18. «صَحِيْحُ ابْنِ حِبَّانَ» مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ھىببان، سەمەرقەندلىك (ھ ؟354؟).

پايدىلانغان كىتابلار

1. «زَادُ الْمَعَاد فِى هَدْيِ خَيْرِ الْعِبَاد» مۇئەللىپى مۇھەممەد ئىبنى ئەبى بەكر ئىبنى قەييىم جەۋزى (ھ 691-751، 1291-1292، 1350-1351)

1. «تَرْبِيَةُ الأَوْلاَدِ فِــى الإِسْــلاَمِ» مۇئەللىپى ئــابدۇللا ناســىھ ئۇلــۋان. مىســىر دارۇسســالام نەشرىياتى 1981 – يىلى 1- ئاينىڭ 21- كۈنى ئۈچىنچى بېسىلىشى.

2. «أَلأَسْمَاءُ الْحُسْنَى» مۇئەللىپى ئەمىن سالىھ كــۇردى، ســەئۇدى ئەرەبىســتان، ئــائىف شــەھرى ئوفسېت ئائىلە مەتبەئەسى 1989- يىل نەشرى.

3. «ئــەرەب يېــزىقىنى ئۆلچــەملىك ئوقــۇش قائىدىسى ـ تــەجۋىد» مۇئەللىپى ئابدۇلئەھــەد ئەمىر قۇتلۇق. شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى 2004- يىل 10- ئاي 2- نەشرى.

ئۈرۈمچى »قۇتلۇق« كىتابخانىسىنىڭ نەشردىن چىققان كىتابلىرى

📖 ئەرەب يېزىقىنى ئۆلچەملىك ئوقۇش قائىدىسى ــ تەجۋىد.

ئىككى بۆلۈمدىن تەركىب تاپقان بۇ كىتابنىڭ بىرىنچى بۆلۈمدە «قائىدە ـ بەغدادىيە»نىڭ ئەرەبچە ـ ئۇيغۇرچە چۈشەندۈرۈلىشى يەنى ئەرەب تىلى ئېلىپبەسى، زەبەر، زىر، پىچ، ساكىن، تەشدىد قاتارلىقلار؛ ئىككىنچى بۆلۈمدە تەجۋىد («قۇرئان كەرىم» نى ئۆلچەملىك ئوقۇش قائىدىسى)نىڭ قائىدىلىرىدىن: ھەرپلەرنىڭ 17 مەخرىجى (تەلەپپۇز ئورنى)، اِظْهَارْ (ئىزهار)، اِدْغَامْ (ئىدغام)، مَدْ (مەد)، غُنَّةْ

(غۇنتــە) قاتــارلىقلار ۋە بىــر قىســىم ســۇرىلەر (ئۇنئــالغۇ لىنتىســى بىلــەن) تەپســىلىي چۈشەندۈرۈلگەن.

ئەرەب تىلى دەرسلىكى (1) (دُرُوْسُ اللُّغَةِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ لِغَيْرِ النَّاطِقِيْنَ بِهَا)

دوكتور ف. ئابدۇرەھىم تۈزگەن بۇ كىتاب مەدىنــە مۇنــەۋۋەردىكى داڭلىــق ئــالىي مەكتــەپ ـــ ئەلجامىئەتۇلئىســلامىييە (ISLAMIC UNIVERSITY) نىــڭ دەرســلىكى بولــۇپ، بــۇ بىــرىنچى كىتــاب ئــۈچ قىســىم، سەكســەن يەتتــە دەرســكە بۆلۈنگــەن. بۇنىــڭدا ئــەرەب تىلــى ئېلىپبەســى، رەسىمگــە قــاراپ خــەت تونــۇش، ئوقــۇش ـ يېــزىش مەشــقى، سۆزلىشــىش، جۈملــە تــۈزۈش مەشــقى، گراماتىكا ۋە تېكىست قاتارلىقلاردىن تــەركىب تاپقان. بــۇ ئــارقىلىق تېزلىكتــە سۆزلىشــىش ۋە

ئەسەر تەرجىمە قىلىش سەۋىيىسىگە يېتەلەيسىز (قالغان قىسمىلىرى يات ئارىدا ئوقۇرمەنلەر بىلەن يۈز كۆرۈشكۈسى).

📖 ھەدىس شەرىفتىن ئۈنچە — مارجانلار بۇ، سەھىھۇلبۇخارىي ۋە سەھىھۇلمۇسلىم ناملىق مەشھۇر ئىككى ھەدىس كىتابىدىن ئېلىنغان، ئىسلامىيەت دۇنياسىدا ئەڭ ئىشەنچلىك بولغان 1900 غا يېقىن ھەدىس شەرىق كىرگۈزۈلگەن بولۇپ، كىشىلىك تۇرمۇشتا كۆپ ئۇچرايدىغان دىنىي مەسىلىلەردە سىزگە ئەڭ ياخشى يېتەكچى بولالايدۇ.

📖 ئەدەپ ئاچقۇچى (مىفتاھۇل ئەدەب)

بۇ، 20 — ئەسىرنىڭ باشلىرىدا ياشىغان مەشھۇر دىنىي ئالىم ئابدۇقادىر داموللام ئىبنى ئابدۇلۋارىس كاشغەرىي تۈزگەن بىلىم —

ھېكمەت، مەدھىيە، باتۇرلۇق، مەرسىيە قاتارلىق مەزمۇنلار بايان قىلىنغان كىتاب بولۇپ، بۇنىڭغا ئوبزورچى يالقۇن روزى يازغان ئابدۇقادىر داموللامنىڭ تەرجىمھالى قوشۇپ نەشر قىلىنغان.

مۇسۇلمانلارنىڭ ھۆكۈمدارلىق يولى — سىياسەتنامە،

بۇ، 11- ئەسىردە ياشىغان مەشھۇر تارىخچى، سىياسىيون، تۈرك سەلجۇقىيلار سۇلالىسىنىڭ باش ۋەزىرى نىزامۇلمۇلك يازغان كىتاب بولۇپ، ئۇنىڭدا مەشھۇر ئىسلام ھۆكۈمدارلىرىنىڭ دۆلەت ئىدارە قىلىش ئۇسۇللىرى، ئادەم تاللاش ۋە ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى ھەمدە مەشھۇر ئىسلام ھۆكۈمدارلىرىنىڭ تارىخى قاتارلىقلار بايان قىلىنغان.

📖 ئۇيغۇرچە ئوقۇلۇشى، پىنيىنى بار خەنزۇچە سۆزلىشىش

بۇ، خەنزۇچە خەتنىڭ ئۇيغۇرچە ئوقۇلۇشى، پىنيىنى بار كىتاب بولۇپ، بۇنىڭدا 30 نەچچە بابلىق ھەرخىل مۇھىتتا خەنزۇچە سۆزلىشىش ئۇسۇللىرى، دۇنيادىكى 200 دەك دۆلەت، پايتەخت، پۇلناملىرى، جۇڭگونىڭ ئۆلكە - شەھەر ناملىرى، شىنجاڭنىڭ ۋىلايەت، ئوبلاست، شەھەر، ناھىيە، يېزا ناملىرىنىڭ خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە سېلىشتۇرمىسى قاتارلىق مەزمۇنلار بايان قىلىنغان بولۇپ، خەنزۇچە سۆزلەشنى تېزلىكتە ئۆگىنىشتىكى ياخشى قورال ھېسابلىنىدۇ.

📖 ئەرەب تىلى گرامماتىكىسى (ئۈچ قىسىملىق)

بۇ، ئۈچ قىسىمدىن تەركىب تاپقان كىتاب

بولۇپ، بىرىنچى قىسىمدا دروس الصرف (ئەرەبچە - ئۇيغۇرچە)، شرح معزى، تركيب عوامل (ئەرەبچە - ئۇيغۇرچە) حركات (ئەرەبچە -ئۇيغۇرچە) الفرائد اللؤلوئية فى قواعد النحوية (ئەرەبچە -ئۇيغۇرچە، سوئال - جاۋابلىق)؛ ئىككىنچى قىسىمدا هداية النحو(ئەرەبچە - ئۇيغۇرچە)؛ ئۈچىنچى قىسىمدا جَامِعُ الْدُرُوْسِ الْعَرَبِيَة (ئەرەبچە — ئۇيغۇرچە ئۈچ كىتاب) قاتارلىق مەزمۇنلاردىن تۈزۈلگەن.

www.uyghurkitap.com

مەزكۇر كىتابلارنىڭ نەشر ھوقۇقى بىزدە، ئوغرىلىقچە بېسىشقا رۇخسەت قىلىنمايدۇ. چۈنكى، بۇ كىشىنىڭ ھەققىنى ئوغرىلىۋېلىش ھېسابلىنىدۇ. ھەدىس شەرىفتە:

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ مَنْ اقْتَطَعَ مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقٍ لَقِيَ اللهَ وَ هُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ رَوَاه أَحْمَدُ.

پەيغەمبىرىمىز: «كىمكى بىر مۇسۇلماننىڭ مېلىنى يولسىز رەۋىشتە ئېلىۋالسا، ئاللاھ ئۇ كىشىگە غەزەپ قىلغان ھالدا رۇبىرۇ بولىدۇ». دېگەن. (مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

ئالاقىلاشقۇچى: ئابدۇلئەھەد ئەمىر قۇتلۇق

تېلېفون: 13999249197، 2877704 (0091)

E-mail:2877704@maktoob.com

www.uyghurkitap.com

مەسئۇل مۇھەررىر: قادىر قاۋۇز
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: يۈسۈپجان داۋۇت

99 ئىسمنىڭ ئىزاھاتى

(ئابدۇ بىلەن باشلىنىدىغان ئىسىملارنىڭ ئىزاھاتى)
تۈزگۈچى: **ئابدۇلئەھەد ئەمىر قۇتلۇق**

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
*
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى №348)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلىدۇ
قەلبداشلار كومپيۇتېر مۇلازىمەت مەركىزىدە تىزىلدى
ئۈرۈمچى ئىشچىلار باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1092×787 مىللىمېتىر، 1/64
باسما تاۋىقى: 3.125، قىستۇرما ۋارىقى: 2
2002 – يىلى 10 – ئاي 1- نەشرى
2004 – يىلى 10– ئاي 2- بېسىلىشى
تىراژى: 1 – 7500
ISBN 7– 228 – 07639 – 7/H.577
باھاسى: 12.00 يۈەن